

ALBERTINE

JULI 2005: PROSTITUERTE OG SOSIALE TILTAK

PION

ALBERTINE

deltar på en alternativ måte i debatten om prostitusjon og kjønnsmarked, ved at aktørene først og fremst kommer til orde. Vi bidrar ved å beskrive en virkelighet alle som har synspunkter på kjønnsmarkedet bør kjenne til, med artikler, innlegg, debatter og intervjuer.

HVEM VAR ALBERTINE?

Albertine er hovedpersonen i Christian Kroghs roman fra 1886. Hun var en ung Kristiania-jente som ble prostituert etter å ha blitt forført av en politimann. Boka var et angrep på den offentlige prostitusjon, og ble med sine åpenhjertige skildringer stemplet som usedelig og øyeblikkelig beslaglagt. Striden om boka vakte voldsomt oppstyr, og i striden som fulgte, ble Krogh idømt bot – og beslagleggelsen ble opprettholdt. I høyesterett holdt forfatteren selv forsvaret, og den var et forsvar til retten for ytringsfrihet – noe som resulterte i ny rettsak.

Prostituertes Interesseorganisasjon i Norge, stiftet i 1990.

- Arbeider for å ivareta prostituertes interesser og rettigheter
- Er et kontaktsenter for kvinner og menn i prostitusjon
- Driver forebyggende helse- og opplysningsarbeid, spesielt om hiv/aids
- Arbeider for at all vold mot og undertrykkelse av prostituerte blir anmeldt og fulgt opp.
- Er imot opprettelse av offentlige bordeller.
- Deltar aktivt i diskusjoner om prostitusjon, nasjonalt og internasjonalt.
- Er et kontaktsenter for de som ønsker seriøs informasjon om prostitusjon.

Adresse:
PION
Grønland 14
Postboks 6851, St. Olavs plass
N-0130 Oslo
Tlf: 21985271
pion@pion-norge.no

Bankkonto nr: 7035 05 37323
Org. nr: 971 274 638

Ansvarlig utgiver:
Prostituertes interesseorganisasjon
i Norge

Redaktør
Astrid Renland

Medarbeider i dette nummeret
Inger Døskeland

Formgiver
FORTRESS Reklamebyrå AS

Cover
FORTRESS Reklamebyrå AS v. Ole Marius Pettersen

Trykk
A/S O. Fredr. Arnesen
- Bok- og Akcidenstrykkeri

Albertine utgis med støtte fra
Oslo kommune Helse- og velferdsetaten

INNHOOLD

- 5 Leder
- 6 Hjelp som kontroll
 - om individfokusering i det danske sosiale system
- 14 Prostitution
 - om kunnskap, holdninger og fordommer i hjelpeapparatet
- 20 Fra tro til tvil
- 24 Sosiale hjelpetiltak
 - om funksjonalitet og tilgjengelighet
- 26 Ensomme ulver
 - rus, menn og prostitusjon
- 28 Hor på jord
- 34 Buy, buy love
- 39 Debatt?
 - nye tider, gamle bekymringer

“Horen” har enten vært en trussel mot offentlig moral og folkehelse, eller offer for vold og utnyttelse...

LENDER

På en konferanse i regi av Fagrådet innen rusfeltet i Norge var temaet prostitusjon. I den påfølgende diskusjonen blant deltakerne kom det fram av svært få av rusomsorgens tiltak hadde prostitusjon som tema i arbeidet med klientene. Årsaken til dette, ble det hevdet, var at mange miljøarbeidere og behandlere opplevde prostitusjonserfaringer som noe privat: Man snakket jo heller ikke om klientenes seksualliv. At man vurderer grenser for intervensjon i klientenes liv er nødvendigvis ikke et uheldig trekk ved helpersiden. Det er imidlertid et spørsmål om det er respekt for privatlivets fred, eller moralske holdninger til prostitusjon som ligger til grunn for den manglende tematiseringen. Taushet og usynliggjøring signaliserer intoleranse, og vedlikeholder og forsterker samfunnsmessig fordømmelse av kvinner (og menn) som jobber i prostitusjon.

Den sosiale responsen til prostitusjon har i vår moderne tid skiftet form og innhold med skiftende sosial kontekst. “Horen” har enten vært en trussel mot offentlig moral og folkehelse, eller offer for vold og utnyttelse, mens resosialisering “til deres eget beste” har gått som en rød tråd fra reglementerings-systemets smittevern via misjonskvinnenes frelse til profesjonelle sosialarbeideres rehabiliteringstanker. Kontroll av udisiplinert kvinnelighet og en forståelse av at det er individet som har og er et problem, hvil-er som Jeanett Bjønnes viser i artikkelen Hjelp som kontroll, fortsatt tungt innenfor den danske prostitusjonsdiskursen. Prostitusjon blir ikke satt i en samfunnsmessig kontekst, men regnet som et individuelt problem. Spørsmålet er om synet på den prostituerte endrer selv man plasserer prostitusjon midt i samfunnet, et tema som blir problematisert i Berit Ramstad og Hallgeir Gjerdets undersøkelse om rusomsorgens kunnskap, holdninger og

fordommer. For i likhet med Ramstad og Gjerdets undersøkelse, illustrerer intervjuet med Liv Jessen og Kirsten Frigstad at 1980-tallets kjønns-maktbriller også er bærere av tanken om den andre. Ekspertisen har nå både smakt på og frigjort seg fra patriarkatets åk, og fremstår på den måten som gode hjelpere og rollemodeller for de mer ubevisste og hjelpe-løse andre - de prostituerte.

Hjelpetiltakenes tvekydighet mellom disiplin, normalisering og hjelp kommer også til uttrykk i feminiseringen av prostitusjonsproblemet. Menn, rus og prostitusjon er i følge miljøarbeider Trond Svendsen et ikke-tema innenfor rusomsorgen. I rusmiljøet er menn som selger seksuelle tjenester for å finansiere rusbruket et totalt brudd på de heteronormative kjønnsidealene som kommuniseres, og nederst på den sosiale rangstigen. Forholdet mellom kontroll og hjelp kommer også til uttrykk i definisjon av kvinner i prostitusjon som en homogen gruppe. Som Inger Døskelands undersøkelse viser er det få kvinner på innendørsmarkedet som identifiserer seg med kvinnene i den rusrelaterte prostitusjonen, og de finner det ikke relevant å oppsøke Pro Sentret eller tiltakene i regi av Kirkens Bymisjon.

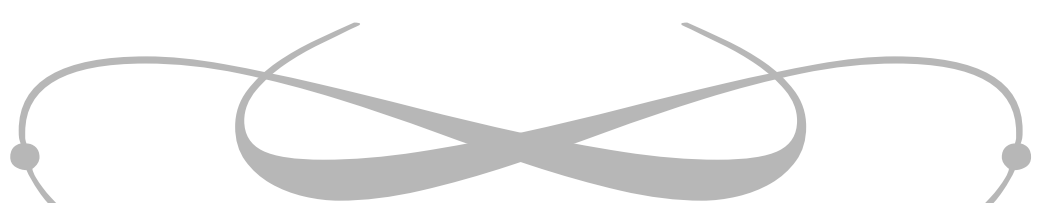
Ideen om å etablere et selvhjelpssenter har så langt ikke slått an blant bevilgende myndigheter. Og det er kanskje ikke så rart, både samfunnsvern og ”til deres eget beste” tenkning har som May-Len Skilbri og Astrid Renland peker på, fremdeles rotfeste i offentlig prostitusjonspolitik. Sosialarbeidere, politi og politikere går nå i felles front for å stanse den utidige spredningen av prostituerte som ikke er ydmyk nok til og holde seg borte fra respektable områder.

HJELP SOM KONTROLL

– om individfokusering i det danske sosiale system

Den danske regering kom i vinter med et utkast til det de kaller “Et andet liv - en helhedsorienteret indsats på prostitutions-området”. Der blir det fremlagt en rekke forslag til innsatser, blant annet telefonrådgivning, helsetiltak, psykologhjelp, og hjelp til lønnsarbeid og utdanning, som også er tenkt å omfatte de gateprostituerte.

Av Jeanett Bjonness
Jeanett Bjonness er Ph.d-student i antropologi ved Århus Universitet, og ansatt ved være/rådgivningsstedet Reden i Århus.

¹ Se Merete Bøge Pedersen 2003; ”Prostitutionen og grundlov” Ph.d-avhandling om prostitutionens historie i Danmark.

Utkastet er på mange måter symptomatisk for den måten man diskuterer prostitusjon og sosialpolitikk på i den danske offentlighet. Man snakker om prostitusjon som sosialt problem, men peker på en sosial innsats overfor den enkelte prostituerte som løsningen. Man snakker ikke om kunder, bakmenn eller holdninger. Det handler om å få de prostituerte kvinnene ut av prostitusjonen, og inn på arbeidsmarkedet. ”Prostituerte har social omgang med mange kunder og opnår derved et stort omstillingsberedskap og stor fleksibilitet... prostitutionen kræver altså praktiske og sociale kompetencer, som også vil kunne bruges på arbejdsmarkedet,” heter det i handlingsplanen. Sosialminister Eva Kjer Hansen sier i innledningen til den 25 siders planen, at regjeringen ønsker en handlingsplan som bygger på ”medinddragelse, muligheter og dialog med den prostituerte.”

Umiddelbart kan handlingsplanen se fornuftig nok ut - endelig et initiativ! Men hvis man prøver å grave et lag dypere, og se på hvilke holdninger den representerer, mener jeg det er grunn til å være langt mer skeptisk.

Prostitusjonskontroll

Utkastet til en helhedsplan på prostitutionsområdet peker helt entydig i en retning; På den kvinnen som prostituerer seg. Denne praksis ligger i forlengelse av en lang dansk tradisjon for nettopp å peke på kontroll og reglementering av ”løsagtige fruentimmer” som en måte å komme prostitusjonen til livs på.

”Christian V’s Danske lov af 1683” innledet perioden med straff for prostitusjon i Danmark, og loven var et av de første uttrykk for at man så prostitusjon som en trussel mot den eksisterende samfunns-orden. De prostitusjonsforordninger som ble gitt de neste 90 år, baserte seg på den oppfattelse, at de prostituerte skulle straffes, fordi de virket fordervende på moralen. De skulle frykte straffen, og dermed oppgi prostitusjonen. Cirka hundre år senere fikk det moralske motiv for lovgivningen følge av et annet; frykten for venetriske sykdommer. Dette motivet fortrenget etterhvert det moralske¹.

Man så arbeidsløse kvinner som potensielt prostituerte, og med denne oppfattelse av arbeiderklassens kvinner kunne man føre en kontroll, som det var vanskelig å forsvare ut fra en lovmessig betraktning. Løsgjengerloven av 1860 ga hjemmel for å gi arbeidsledige pålegg om å søke lovlig arbeide. Denne lov fungerte før 1874 som supplement til prostitusjonsbestemmelsene og som legitimering av kontrollen med de prostituerte.

Loven av 1874 innførte noe nytt, nemlig en legalisering av politiets reglementering og kontroll av prostitusjonen. Herunder regelmessige legeundersøkelser og bopelsanmeldelser. Politiet hadde også bemyndigelse til å tvangsinnskrive kvinner som ”offentlige fruentimmere.”

I 1895 oppheves retten til å innskrive som offentlige fruentimmer, og i 1901 ble det forbudt å holde bordell. Loven ble stadfestet i 1906. Fra nå av kunne politiet kun bryte inn, hvis de kunne knytte forseelsen til løsgjengeri. Den danske lov gjennomgikk etter det ikke vesentlig endringer, før prostitusjon ble legalisert i 1999. I praksis hadde loven dog vært død i mange år på det tidspunkt.

Prostitusjonsregulering har altså historisk vært ensbetydende med kontroll av kvinner, fortrinnsvis arbeiderklassekvinner. Debatten har dog vært preget av ambivalens. Man har hevdet, at de prostituerte har vært nødvendige, for at menns begjær ikke skulle gå ut over andre, anstendige kvinners ære.

Så selv om de prostituerte har blitt kalt utskudd og kloakker, har man har tilkjent dem en sosial funksjon.

De prostituerte ble pålagt å bære bestemte kjoler, forklær eller hatter, som skulle gjøre det klart for enhver at denne kvinnen var en prostituert. Samtidig var det fullt mulig for en prostituert å bli gift med en ”anstendig” mann, og få et anstendig liv. Det var sågar sånn i Hamburg, skriver Hugo Matthiessen, at prostituerte som ble gift med en anstendig mann, fikk en gave fra byen: ”Mange steder ansaa Byens Raad det saaledes som en Pligt af Kommunens Midler at bevilge ”Stadens døtre” en passende brudegave, ja, til tider tilmed Udstyr, naar de frasagde sig Tjenesten i Jomfruhuset for at indgaa ægteskab.”

Samfunnet ville altså kontrollere, men følte seg samtidig forpliktet.

Det individuelle problem

Det er ikke tvil om at det også ligger en forpliktelse og ønske om kontroll bak den danske regjering og Eva Kjer Hansens forslag til en ny handlingsplan. Det er dog minst én vesentlig forskjell fra tidligere innsatser. Hvor man i den eldre lovgivning argumenterer med samfunnsmoralen og samfunns-sunnheten, argumenterer man i det nye lovforslag hovedsakelig med individets velbefinnende. Nå er det individet som har problemet, og dermed individet som er problemet.

Prostitusjonen har gått fra å være en sosial handling til å være en personlig identitet, nærmest en slags kjerne. En identitet som ganske visst ses som uløselig knyttet til de problemer de prostituerte antas å ha, både som følge av svikt og overgrep i barndommen, og som følge av dårlig økonomi, få gode sosiale relasjoner og dårlig helse i deres aktuelle hverdag, men som sjelden settes inn i en større samfunnsmessig kontekst. Problemet er at argumentasjonen hele tiden peker på individet, og ikke på noe tidspunkt henviser til hverken de sosiale strukturer eller de oppfatninger av kjønn og klasse som gjør prostitusjon til et alternativ for noen kvinner.

Det blir ikke gjort klart, at prostitusjon handler om makt. Handlingsplanen ser tilsynelatende ikke prostitusjon som noe som er i samfunnet, men som noe som hører enkeltindivider til, som befinner seg utenfor samfunnet.

Denne tendens gjør seg også gjeldende hvis man dykker ned i prostituertes konkrete hverdag, og deres møter med det sosiale system. Medansvar og brukermedvirkning er moteord i den danske sosialpolitikk, men det ligger mange uløste problemer i gjennomføringen av disse idealer i praksis. For selv med idealer om dialog og demokrati, forutsetter medvirkning at klienten er villig til, og kan, innfinne seg med de rammer som den aktuelle institusjon stiller opp.

Institusjoner er, like lite som skoler eller familier, verdinøytrale arenaer. Prostituerte møter autoriteter og behandlere, som ofte kommer fra en annen sosial posisjon enn de selv gjør. Motsatt

kommer saksbehandlere og andre representanter for det offentlige system ofte fra miljøer hvor det eksisterer andre normer omkring kropp, kjønn og seksualitet, enn i de miljøer klientene kommer fra. Behandlerne møter kvinner som kommer fra en bakgrunn hvor prostitusjon ofte anses som en legitim måte å tjene penger på, eller som selv har oppsøkt miljøer, hvor det var mulig å få positiv feedback på denne handling. Ikke at de ikke kjenner den offentlige moral, det gjør de som oftest, men deres erfaring har gitt dem et annet forhold til disse normer, enn den som er på den andre siden av bordet. De opplever i møtet med systemet ganske enkelt, at de befinner seg i et felt hvor de ikke kjenner spillereglene, hvor de ikke har ”a feel for the game,” og hvor de møter andre kriterier enn de er vant til for å bli betraktet som rasjonelle aktører. De har ikke den kapital som skal til, fordi det i deres erfaring ikke ligger de redskaper som er nødvendige innenfor nettopp dette felt. Derfor er møtet ofte ubehagelig.

En kvinne formulerer det på denne måte:

”Jeg tænker jeg er godt på vej, men jeg har ikke noget vejkort, og kender ikke kulturen eller mangel på det samme på min destination. Da jeg ikke har været der før, eller kender nogen der har været der, ja, så har jeg ingen idé om hvad for nogle museer der er. Det kan være om krig eller om kærlighed.”

Dette er overveielser en kvinne gjør sig omkring det å skulle bevege seg ut av stoffmiljøet, og inn i det hun tenker som ”den normale verden.” Hun kjenner den ikke, føler seg ukjent og usikker. Hennes tidligere møter med den, i form av behandlere, lærere osv. har gjort henne redd for å være ”tam,” redd for tillit, redd for å knytte seg til noen. Hun har funnet andre måter, sin egen motdiskurs, en måte å leve på, så hun ikke, i sin egen selvoppfattelse, så lett kan såres.

I dette møtet mellom to sosiale posisjoner har begge parter ideer og mål, men det er myndighetspersonen som har autoriteten til å definere hvorvidt og når noe er godt nok. Den prostituerte vet godt at det er sånn, og konsekvensen blir ofte, at prostitusjonen overhodet ikke blir italesatt i relasjonen.

² Danske revalideringssentres oppgave er å hjelpe med å vurdere klienters ferdigheter og erfaring i forhold til arbeidsmarkedet.

³ Jeg har intervjuet ca 15 gateprostituerte og det samme antall innendørsprostituerte, og kan se på materialet at deres sosiale bakgrunn har mange fellestrekk. Både svikt, overgrep, splittelse og institusjonsopphold ser ut til å være felles. Men de innendørsprostituerte har mindre misbruk enn den annen gruppen.

Dette er med på å vanskeliggjøre de helhetsorienterte løsninger som Eva Kjer Hansen etterlyser. En helhetsorientert løsning krever, at systemets representant kjenner til helheten.

Den danske sosiolog Nana Mik-Meyer beskriver i sin nye bok "Dømt til personlig utvikling" noen av de samme problematikkene i forhold til identitetsarbeide i revalidering². Hun beskriver hvordan en bestemt gruppes, de ansattes, ideer om det gode liv og moderne identitet får den konsekvens at mange av dem som hjelpen opprinnelig var rettet mot blir kjørt ut på et sidespor. Behandlerne mener, i følge Mik Meyer, at personlig utvikling per definisjon er et gode, og kategoriserer klienter som ikke ønsker å utvikle seg på den måte som institusjonen anbefaler som "benektende" eller "fastlåste". Hun hevder, at institusjoner har en tendens til å 'skape' de klienter som passer, og at de som ikke kan eller vil passe inn, har meget få muligheter. Ikke nødvendigvis fordi de ikke vil utvikle seg, men fordi de har andre ideer om hva utvikling kunne være, enn den institusjon de er innskrevet i.

Jeg ser det samme gjøre seg gjeldende på prostitusjonsområdet, og vil i det følgende beskrive noen av de opplevelser prostituerte kvinner kan ha i møtet med det danske sosiale system. Møter som for de flestes vedkommende starter allerede meget tidlig i livet, og som mange beskriver som preget av mistillit og manglende forståelse.

Tillit er risikabelt

De aller fleste av de kvinner jeg har arbeidet med i løpet av de siste 6 år har hva man kan kalle en sosialt belastet bakgrunn³. Få har vokst opp i kjernefamilier, mange har opplevet stoffmisbruk, alkoholisme, incest, overgrep og vold i hjemmet og andre steder. De har droppet ut av skolen allerede som 10-12 årige, og etter et par år på loffen og gaten, har de fleste tilbrakt noen tid på ungdomspensjoner og institusjoner. Her har de stiftet ytterligere bekjentskap med stoffer, og mange har også begått litt småkriminalitet. Deres sosiale nettverk har vært sårbart, de har tidlig lært å skulle ta vare på seg selv, og at det kan være risikabelt å stole på andre.

Mange forteller om tidlige svikt, som gjorde, at de allerede som tenåring sluttet å forvente tillit og troverdighet, og i stedet begynte å være på forkant, og utnytte situasjoner og kontakter til eget beste. For eksempel forteller én at hun etter

“Da jeg var lille pike, var jeg lokket ind i en situation, hvor jeg mod betaling måtte bruke min krop. Jeg har været 10 år. Inde i mig selv er det noget af det laveste jeg har gjort. Jeg ved godt at jeg var et barn....men jeg var der.”

å ha opplevet et voldtektsforsøk fra en lærer ikke ble trodd hverken av sin mor eller overlæreren. Hun trekker seg inn i seg selv, og påtar seg skylden; Det må nok være noe hun har gjort galt, når hun får den reaksjon. Dette møtet med autoriteter, og gjennom dem, de gjeldende normsett for hva en "ordentlig pike" er, gjør, at hun langsomt fjerner seg fra dem, og oppsøker miljøer av folk med lignende erfaring. Hun tar opplevelsen med seg, en følelse av å stå alene.

Michel de Certau sier at strategier er for de maktfulle, mens taktikk er noe de maktesløse betjener seg av, fordi de ikke selv har makten til å definere de rammer de handler i. Dette gir mening her. Disse kvinner har prøvd å fortelle om sine opplevelser, for eksempel med overgrep, til sine nære voksne, men da de gang på gang følte seg sviktet, sluttet de å tro på den gode vilje hos andre mennesker. De hadde ikke makten til å gjennomføre strategien tillit, og ble derfor nødt til å velge taktikken mistro. De lot ganske enkelt vær med å fortelle om sine opplevelser. Denne taktikk, med kun å stole på seg selv, og ikke ta noe for gitt, fungerer godt for mange.

Jeg ser denne mistro som en konsekvens av deres erfaring. Den er ikke noen sykdom, ikke noen feilslutning, ikke noe de bare kan legge fra seg. Den er snarere et tegn på at de kunne tilpasse seg, at de ville videre. Det var den taktikk de hadde til rådighet, det var deres tilpasning til omstendighetene. Og de lærte å beherske den.

De ansatte i hjelpeapparatet derimot, ser ofte tillit som et av de mest vesentlige redskaper i deres arbeide. Mange mener at en tillitsrelasjon må opparbeides før "det egentlige" arbeidet overhodet kan begynne. Men klienten tør ikke eller vil ikke vise denne tillit før den ansatte har bevist at hun er til å stole på. Og sånn kan tiden gå...

Mange av de kvinner jeg har møtt forteller at de ikke gidder mere. De orker ikke åpne opp, tror ikke på det. Deres erfaring er at tillit hverken lønner seg eller nytter. Tillit gjør dem sårbare, det orker de ikke å være.

Jeg fikk en dag et brev fra Maria⁴. Hun skrev blant annet: "Da jeg var lille pike, var jeg lokket ind i en situation, hvor jeg mod betaling måtte bruke min krop. Jeg har været 10 år. Inde i mig selv er det noget af det laveste jeg har gjort. Jeg ved godt at jeg var et barn....men jeg var der.

...Jeg ved godt at det i dag hedder noget andet end pr...Jeg ved godt at jeg var et barn, og at jeg blev lokket af voksne mennesker. Men jeg var der, og jeg tog erfaringerne med mig...

...Jeg skal tilgive mig selv, men kan ikke finde tilbake. Jeg har haft opplevelser som er barske. Jeg har været så langt væk fra mennesker, at jeg ikke lengere er tam. Jeg kan ikke li berøring...

...Jeg kan hellere ikke mestre de følelser direkte analyser og nysgerrighed giver. Jeg er ikke tryk i uforudsigelige situationer. Alligevel er det min hverdag at være i det. Dette er temmelig modsatt rettet, men det er sådan jeg erfarer det. Jeg har været så meget alene som menneske, at jeg ikke alltid kender spillereglene. Jeg har svært ved at forholde mig til mennesker.

Derfor skrømmer B...mig. Hun er uforudsigelig. Nærgående.”

I dette eksempel knytter Maria tidlige erfaringer av overgrep og svikt an til hvilke handlemuligheter hun senere opplever å ha. Hun kjenner ikke spillereglene, har vanskelig for å forholde seg til andre mennesker. Hun tør ikke være tam. Liker ikke nærhet. Den gjør henne sårbare.

De fortellinger jeg har lyttet til peker på at nettopp begrepet tillit utgjør en stor utfordring innenfor prostitusjonsområdet. Det er et så innlysende plussord i behandlingssystemet at det er vanskelig å gå inn bak det og undersøke om det også kan ha en problematisk side.

Men jeg mener faktisk at i den ytterste konsekvens kan hjelpeapparatet ved å insistere på den personlige tillit som basis for arbeidet paradoksalt nok risikere å fjerne grunnlaget for denne tillit. Man risikerer å legge disse kvinners forsvar ned, og ta deres erfaring og kompetanser fra dem. Derved gjør man dem maktesløse. Fordringen er at de skal legge deres erfaring fra seg, og stole på saksbehandleren. Så kan de få hjelp. Men deres mor sa, og deres erfaring sier; stol ikke på "sådan noen". Sist de gjorde det, ble konsekvensen en såkalt "frivillig anbringelse" av deres barn, eller at de mistet retten til å ta metadonen med hjem i helgen. De ser ikke den enkelte saksbehandler og dennes gode vilje, de ser et system, og en potensiell maktutøvelse. De forventer ikke hjelp.

⁴ Maria har ikke prostituert seg. Hun har de samme erfaringer med splittet familie, overgrep og mistillit fra sin barndom, og ser prostitusjon som en legitim måte å tjene penger på, men hun har ikke selv ønsket eller vært i stand til selv å prostituere seg.

Livet kan ikke leves forfra

En leder av en tidligere behandlingsinstitusjon for unge prostituerte uttalte: "Disse kvinner har ingen identitet. De skal lære å leve livet forfra."

Jeg tror ikke hun har rett, for livet kan ikke leves forfra. Det er heller ikke mangelen på identitet som er problemet. Jeg tror snarere det er den identitet man som behandlingssystem ofte tillegger disse kvinner, som oppleves som problemet. Som stigmabegrepets "far" Howard Becker sier det; "Avvikende handlinger er handlinger som blir betraktet som avvikende." Stigma er altså ikke bare brudd på normalsamfunnets forventninger, normer og regler, men en følge av andre aktørers reaksjoner på disse brudd. Becker ønsket altså å flytte oppmerksomheten vekk fra "avvikeren" og dennes handlinger, og sette fokus på de sosiale definisjons- og kontrollprosesser hvor igjennom sosiale avvikelser produseres og reproduseres. Han mente, at det er behandlingen av "avvikeren" som gjør det vanskelig for dem faktisk å holde fast i det i deres liv som er "normalt." Han konstaterte, at avvikelser er en relasjon.

I første omgang vil det å kategoriseres som avvikende ikke nødvendigvis føre til at det dannes grupper, sier Becker. Men senere i prosessen, hvor den utstøtte merker at det med en master-status som for eksempel prostituert følger flere sekundære statuser, som billig, umoralsk, dårlig mor osv, vil det være sannsynlig, at den utstøtte søker sammen med personer med lignende erfaringer som henne selv. Dette får stor betydning for personens selvoppfatning. Hun møter andre i samme båt, og den avvikende identitet blir fastslått. Således vil det også ofte utvikles en historie som forklarer avvikelsen, og hun lærer å fortsette avvikelsen på de letteste måter. Hun lærer å unngå problemer, og blir bekreftet i at det er gode grunner til å fortsette. Gruppens begrunnelser vil ofte være avvisende overfor konvensjonelle regler, og utvikle alternative normer og regler, som passer til den virkelighet gruppen lever i.

Becker sier dog, at avvikelser ikke alltid blir til karriere, og at vi som samfunn skal interessere os for hva som forsinker eller stopper denne prosess.

Maria har ett bud på det;

"Jeg tenker tit på, hvor nemt det ville være om mennesker ikke lod sig skræmme af mig. Jeg tænker ikke på de mennesker som kender mig,

men på de som hører min historie...måske skulle jeg falde lidt til jorden, det er jo ikke alt der handler om mig. Folk må jo tænke deres, det er jo mig der dømmer mig selv efter hvad de tænker, og som sagt, det er jo ikke de der kender mig, der bekymrer mig. Men alle de som jeg ikke har mødt. Måske aldrig vil møde. Hver dag møder jeg min egen bekymring. Det at nogen skulle opdage, at jeg er mig."

Det er ikke hennes manglende identitet som er problemet her, men det at hennes erfaring er at den ikke passer, at den ikke kan rommes og verdsettes som den er. Hvis hun kunne tro på at hun kunne vurderes som verdig, eller like verdig, ville mye være annerledes for henne. Så ville hun tørre å bruke systemet.

Tillit som prosess

Å bygge opp identiteter pålegger hjelpeapparatet et stort ansvar for oppfølging og kontinuitet som jeg har vanskelig for å få øye på muligheter for i det danske system i dag. Derfor blir resultatet, som jeg ser det, at gode intensjoner faktisk kan ofte virke stikk i mot sin hensikt. Hverdagen er at velmenende sosialarbeidere faktisk lykkes med å opprette en nær og god kontakt til en klient, og at det går ganske godt så lenge relasjonen fungerer. Men så en dag oppstår der noen samarbeidsproblemer på arbeidsplassen, nedskjæringer, eller et bedre tilbud. Den gode pedagog forsvinner, kanskje fra en dag til en annen, og reglene sier, at hun ikke har lov til å opprettholde kontakten til brukeren privat.

Brukeren får, hvis hun tør spørre, en noe uklar forklaring, og konkluderer at relasjonen ikke kan ha vært så viktig for vedkommende. Hun føler sin tillit sviktet, og bestemmer seg for at det er for besværlig, og at det skal bli lenge til hun knytter seg til noen igjen.

Når først denne beslutning er tatt, vil hun sannsynligvis få en adferd som gjør at hun oppleves både som lite samarbeidsvillig og lite ydmyk av systemet. Konsekvensen blir at hun blir lite tilbøyelig til å snakke om sine personlige problemer, for hun tror ikke på at det fører noen vegne. Hun vil derimot gjerne snakke om hva systemet kan tilby, om økonomi og om metadon og andre ting hun oppfatter som områder systemet kan hjelpe med. Her kan hun være god til å argumentere med personlige erfaringer, men ikke på en måte som åpner relasjonen opp.

Tilbake står på den ene side en frustrert sosialrådgiver eller pedagog, som ikke føler at klienten er motivert for endring, og på den annen side en klient som føler at det speil som holdes opp av systemet alt for ofte er ett som speiler problemer og avvik, snarere enn kompetanse og erfaring.

En betingelsesløs skulder

Jeg mener denne velmenende hjelp og psykologisering av prostituertes problemer har klare paralleller til den kontroll man har utøvet overfor "løsaktige fruentimmer" i hundrevis av år. Den gang var det hensynet til samfunnets moral og veneriske sunnhet som var bærende argumenter. I dag er det hensynet til den enkelte kvinne og hennes velbefinnende. Resultatet er på mange måter det samme; at noen tusen kvinner i Danmark ikke opplever å bli hørt i offentligheten eller å bli forstått med utgangspunkt i de rammer hun selv erfarer.

Eva Kjer Hansen mener at de kompetanser kvinner har fra prostitusjonen kan brukes. Dette gir ikke mening hvis man ikke samtidig tar høyde for de andre erfaringer som også gjør seg gjeldende. Prostitusjon er ikke et arbeide, det er en løsningsmodell for kvinner med få valgmuligheter.

Derfor er det de ofte trenger å få anerkjennelse for deres opplevelse av tingene, for at de har prøvd å gjøre det beste ut av det. At de faktisk har handlet rasjonelt. De har tatt ansvar og mangler ofte at noen andre hjelper dem med å bære. De mangler en betingelsesløs skulder å hvile hodet på - at det ikke alltid er noe-for-noe. Systemet er nettopp bygget opp omkring avtaler og ansvarlighet, og kan ikke tilby noe betingelsesløst.

Man kan på prostitusjonsområdet trekke klare paralleller mellom fortidens reglementering og nåtidens behandling. I begge tilfelle gjelder, at hvis man ikke innretter seg blir man straffet. Den gang med fengsel eller bot, i dag med merknader som "umotivert", "lite samarbeidsvillig" eller "uten innsikt i egen situasjon." Disse merknader står i ens journal for alltid, og denne type stigma kan vise seg langt vanskeligere å bli kvitt enn en kortere fengselsstraff.

Jeg tror ikke dette vil endre seg før man anerkjenner at prostitusjonen befinner seg i kjernen av våre velferdssamfunn, snarere enn i marginen av dem. Prostitusjon speiler vesentlige strukturer av kjønn og makt, og derfor kan man som samfunn ikke bli

kvitt prostitusjonen ved å fokusere på behandling av enkeltindivider. En endring vil kreve refleksivitet omkring hva prostitusjon er og representerer, ikke blot omkring hvem det er, som selger ytelsen. Og ikke minst vil det kreve en erkjennelse fra systemets side av at relasjonen mellom klient og system ikke er likestillet.

Det sosiale system er paradoksalt nok problematisk fordi det er så innlysende godt og fordi det er så individfokusert. Med den psykologiserende individualisme som råder for tiden er det den samarbeidsvillige og ydmyke klient som har størst mulighet for å få sitt bilde av situasjonen gjort gjeldende. Klienters kritikk derimot, vil i beste fall vil bli tolket som manglende samarbeidsvilje, og i verste fall som psykisk sykdom. Den vil ha meget vanskelig for å bli betraktet som politisk relevant og vedkommende.

Henvisninger;

Bøge Pedersen, Merete 2003; Prostitution og grundloven. Ph.d.-afhandling ved Institut for historie og områdestudier, Århus Universitet.

Matthiessen, Hugo 1919; De kagstrøgne, et blad af prostitutionens historie i Danmark. Gyldendal-boghandel København.

Mik-Meyer Nana 2004; Dømt til personlig utvikling - identitetsarbejde i revalidering. Hans Reitzels Forlag.

Et andet liv. Regjeringens forslag til en helhedsorienteret indsats på prostitutionsområdet. Ved Eva Kjer Hansen. Socialminister.

PROSTITUSJON

– om kunnskap, holdninger og fordommer i hjelpeapparatet²

Av Berit Ramstad og Hallgeir Gjerdet

Temaet prostitusjon er stort, og måten å møte det på er mange. En stor del av våre kvinnelige beboere finansierer stoffmisbruket med å prostituere seg, og vi har fått et nært forhold til deres hverdag og hvilke problemer disse kvinnene står ovenfor. Vi har også opplevd hvordan samfunnets syn på prostitusjon er, og hvordan disse kvinnene blir definert som en gruppe mennesker som i stor grad faller utenfor alle aksepterte normer og regler ellers i samfunnet.

Spørsmålet er om hvordan håndterer profesjonelle hjelpearbeidere prostitusjon? Klarer vi som profesjonelle hjelpearbeidere å se hvert enkelt menneske og dets behov for hjelp uten å la oss påvirke av samfunnets holdninger til prostitusjon?

Prostitusjon som tema i kvinnebevegelsen og hjelpetiltak

Først på slutten av 1970- og tidlig på 80 tallet ble pornografi og prostitusjon diskutert høylytt i samfunnet. Kvinnebevegelsen og venstre siden "tvang" politikere til å se på kvinnenes samfunnsproblemer. Det ble også etter hvert mulig for kvinner med forskjellig politisk bakgrunn å samarbeide om sentrale kvinnespørsmål. Spesielt kampen for abort, kvinnemishandling, pornografi og prostitusjon samlet kvinnebevegelsen. Sverige fikk sin første prostitusjonsutredning, og i Norge kom Liv Finstad og Cecilie Høigård med boka "Bakgater" i 1986³. Begge arbeidene hadde et feministisk perspektiv. De viktigste funnene i forskningen er påpekingen av hvilke store psykiske omkostninger prostitusjon hadde for de som deltok i den.

Etter trykk fra kvinnebevegelsen opprettet Oslopolitiet i 1982 en egen gruppe som spesielt skulle jobbe med problemet prostitusjon, og det ble vedtatt å etablere et krisesenter for prostituerte. I 1983 startet krisehjemmet, senere Akutthjemmet for prostituerte - nå Pro Sentret, opp. Tanken var at kvinnene skulle rehabiliteres, og man hadde en formening om at de var underforbrukere av hjelpeapparatet. Dette stemte ikke, men hjelpeapparatet visste ikke at de også hadde prostitusjonserfaring i tillegg til rus og andre problemer. Parolen var "vi bryr oss om deg og vi er her for deg, over tid."

Prostitusjon er vold mot kvinner

Etter hvert ble mange samfunnsområder arenaer for kvinnepolitisk tankegang. Det ble forsket, debattert, aksjonert og mange områder ble beseiret

og tiltak ble iverksatt. Heftige diskusjoner om voldtekt, kvinnemishandling, seksuelle overgrep og prostitusjon sto på dagsorden. I kjølevannet oppsto krisesenteret, voldtektsmottak, støttesenter mot incest og prostitusjonstiltak. En feministisk tankegang lå bak mye av den progressive politikken som ble ført på den tida. Filosofien tar utgangspunkt i at maktforholdet mellom kvinner og menn bestemmer deres ulike samfunnsposisjoner. Kvinner var og er fremdeles underlegne menn på det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle område. Selv om mye er blitt endret, viser forskning og statistikk at mye gjenstår.

Fordelen med filosofien var at volden kvinnene opplevde i hjemmet og ute ikke var en privatsak, den var uttrykk for menns makt over kvinnen og således et samfunnsproblem. Prostitusjon ble sett som vold mot kvinnen.

Etter som årene har gått har ideen om at prostitusjon er vold mot kvinner endret seg. Ingenting er svart eller hvitt. Vi forstår mer, lærer mer, leser mer og vi treffer kvinnene på en annen arena. Bildet av elendighet stemmer ikke helt, vi må nyansere bildet. Hun er ikke lenger bare den rusmisbrukende gatejenta med vanskelig fortid, med få valgmuligheter og som syntes prostitusjon var helvete på jord. Vi møter kvinner som formidler stolthet over jobben sin, kvinner som sier de har valgt det selv og at de ikke lider noe nød. Vi tror dem ikke. Vi tror bare at de ikke vet sitt eget beste, de forsvare bare det de gjør. Vi vil helst kunne si at vi vet hvilke traumer som følger med. Filosofen Hans Skjervheim har sagt noen kloke ord om å objektivisere et annet menneske. Dersom vi gjør det, er det ikke lett på samme tid å ta vedkommende og det hun sier på alvor. Han sier:

"Ved å objektivisere den andre går ein til åtak på den andre sin fridom. Ein gjer den andre til eit faktum, ein ting i mi verd. På denne måten kan ein skaffe

"Jo lenger jeg lever, desto mer overbevist blir jeg om at en av de største æresbevisninger vi kan gi andre mennesker, er at vi ser dem som de er, at vi anerkjenner ikke bare at de eksisterer, men at de eksisterer på helt bestemte måter og i en helt bestemt virkelighet. Dette er opplagt vanskeligere enn du tror¹."

¹ Shiva Naipaul

² Denne artikkelen er en bearbeidet utgave av vår hovedoppgave som ble godkjent som skriftlig arbeidskrav i forbindelse med vår videreutdanning i rusbehandling ved Diakonhjemmets høgskole i Oslo.

³ Cecilie Høigård og Liv Finstad (1986): Bakgater. Om prostitusjon, penger og kjærlighet. Pax forlag

seg herredømme over den andre. Den som mest raffinert objektiviserer den andre, er herre.”

I dag har perspektivene har utvidet seg. 80-tallets feministiske perspektiv alene gir ikke lenger fullgode svar. Det er mange kompliserte spørsmål, mange paradokser og lite med sannheter. Utgangspunktet hadde vært for snevert. Vi finner det vi leter etter og leter man ikke, finner en ofte ikke noe, med mindre man snubler over noe. Men det å utvide sitt syn, ikke bare holde fast ved ett perspektiv, det å tvile, det å stille spørsmål, det å provosere eller yppe til diskusjon - det å gå ut av sitt vante spor, kan virke truende på mange. Uansett, det vi er mest redd for er de som har funnet hele sannheten om prostitusjon, enn de som tør tvile på det meste.

Nyere prostitusjonsforskning utfordrer 80-tallets perspektiver. Den ene rapporten heter “Et genitalt samfunn” og er skrevet av Morten Müller-Nilssen, og den andre av sosiolog May Len Skilbrei heter “Når sex er arbeid⁴.” Begge skriver om prostitusjon på innendørsmarkedet, og har bidratt til å utvide kunnskapsfeltet. De tegner et noe annet bilde av kvinnene i prostitusjonen enn det vi kjenner igjen fra gateprostitusjonen. Kanskje vi kan snakke om to eller flere forskjellige verdener?

Kunnskap om prostitusjon i rusomsorgens hjelpeapparat

I Stortingsmelding nr.16 (1996-97) narkotikapolitikken, under punkt 1.9.3 tiltak for prostituerte, fremmer myndighetene behovet for å utvide tilbudet og utvikle samarbeid mellom aktørene i hjelpeapparatet. Spørsmålet er om prostitusjon er et tema i klientrettet arbeid og hvordan det håndteres? I vår undersøkelse har vi intervjuet ansatte på fire ulike institusjoner for rusmiddelbrukere i Oslo. Tre av institusjonene defineres som lavterskeltiltak, mens den fjerde er en behandlingssinstitusjon. Alle institusjonene utenom ett lavterskeltiltak er kjønnsblandet tilbud. Undersøkelsen ble foretatt ved personlig oppmøte, samt et intervju på telefon.

Det vi ønsket å få vite mer om var:

Om institusjonene har prostitusjon som tema - og i tilfelle når? Hvilken kompetanse har institusjonene? Tilnærmer man seg kvinner og menn forskjellig, og i tilfelle hvordan? Om holdninger til prostitusjon blant ansatte? Kan prostitusjonserfaringer brukes som en ressurs i sosialt arbeid?

Personlig egnethet

Selv om det ikke var noen bevisst valgt strategi, fikk vi inntrykk av at alle institusjonene isolert sett ikke hadde prostitusjon som noe tema. Noen hadde mer “stuntvirksomhet” rundt at dette var noe som ble aktuelt når jentene hadde vært utsatt for negative opplevelser. Ett av lavterskeltiltakene hadde spesialisert seg “formelt” på temaet, via studiet “Vold, prostitusjon og overgrep.” Om dette hadde gitt noen bedre forståelse for problemstillingen fikk vi ikke noe bestemt inntrykk av.

Allikevel er det viktig å merke seg at behandlingsinstitusjonen ikke har samme innfallsvinkel som de andre stedene, der hvor prostitusjon er en del av “det daglige virket” for klientene. På denne institusjonen berørte en temaet via andre problemstillinger som skam, overgrep og endring av image. En hypotese fra oss er at det kanskje kan være enklere å jobbe med en slik kompleks problemstilling, når selve handlingen er lenger borte i tid. På behandlingssinstitusjonen har en ikke den brutale hverdagen så tett innpå seg som man har på lavterskeltiltakene. En tenker ikke langsiktig når en må forholde seg til en kvinne som forteller “at hun må ta ut gebisset når hun tilfredsstillter kunden,” eller følge kvinner som har vært utsatt for vold fra kunder til Voldtekstmottaket ved Oslo Legevakt.

Det kom helt tydelig frem at alle institusjonene anså personlig egnethet som en viktig forutsetning for å kunne jobbe med denne gruppen.

Ikke sjelden har jeg hørt utsagn som “hun var ikke bare profesjonell, men også et medmenneske som gav av seg selv” eller “vi kan ikke bare være profesjonelle, iblant trenger klientene at vi er personlige også⁵.”

Det virker for oss at den generelle kompetansen som sosialarbeider, er den som er viktigst⁶. På den andre siden var det gledelig å merke seg at flere av informantene ønsket å lære mer om temaet etter at vi var ferdige med intervjuet. Altså at vi som intervjuere satte prostitusjon på dagsorden var med på å bidra til at de ønsket mer kompetanse.

Männlige horer – nederst på rangstigen

Undersøkelsen fokuserte i hovedsak på prostitusjon blant kvinner i rusomsorgens hjelpetiltak og i forkant av den diskuterte vi hvorvidt det var nødvendig å ta med spørsmålet om hvilken betydning klientenes kjønn hadde i sosialt arbeid. I etterkant er vi glade for at vi tok det med, da vi

avdekket at temaet mannlig prostitusjon er nesten helt fraværende på de fleste institusjonene. En av informanter uttrykker det på denne måten “Männlige horer blir sett på som lavstatus.” Mens en annen informant sier:

“Det er veldig liten åpenhet rundt menn og prostitusjon. Skammen hos menn gjør det vanskeligere å ta det opp som tema. Tror at männlige prostituerte er veldig sett ned på i egne rekker. At jentene er åpne kan brukes som tilnærming.”

Disse utsagnene underbygges av Margareth Isachsen, sosionom ved Pro Sentret i Oslo: “Gutteprostitusjon eller männlig prostitusjon er en til dels usynlig virksomhet, men det betyr ikke at den ikke finnes. Flere instanser innen sosialt arbeid har hatt kontakt med gutter med prostitusjonserfaring, og ikke minst de som selv er involvert i prostitusjon kjenner til denne virksomheten.”

For å være bevisst på om en tilnærmer seg kvinner og menn med prostitusjonserfaring forskjellig, er det også viktig å være bevisst på at kvinner og menn er forskjellig.

“At menn i hovedsak lever ut sin seksualitet på en annen måte enn kvinner er tilnærmet sant. At menn snakker et annet seksuelt språk enn kvinner er også tilnærmet sant. At menn fysiologisk er forskjellige fra kvinner er i alle fall sant. At menn innbyrdes er forskjellige individer er også sant⁸.”

Tiltakene ser ut til å tilnærme seg kvinnene fordi det her er åpenhet rundt temaet, mens den männlige prostituerte blir “ikke eksisterende” (med unntaksvis av noen få tilfeller), og altså et “ikke tema.” Dette vil vi komme nærmere inn på i slutten av oppgaven, hvor vi vil se litt på männlig prostitusjon spesielt.

Fordommer?

Dette spørsmålet er ut ifra vår vurdering ett av de viktigste å få svar på når en skal gjøre opp status for hvordan institusjonen behandler dette temaet. Fordommer kan være basert på egne opplevelser, samfunnsmessige holdninger, etisk og moralsk overbevisning. Fordommene kan også være rettet

⁴ Morten Müller-Nilssen (1996) “Et genitalt samfunn”, Oslo kommune, May-Len Skilbrei (1998) “Når sex er arbeid”, Pax Forlag

⁵ Torborg Aalen Leenderts, Person og Profesjon 1995

⁶ Torborg Aalen Leenderts, Person og Profesjon 1995

⁷ Pro Sentrets jubileumskonferanse 1998

⁸ Kjell Erik Øye (tidligere rådgiver i Barne- og Familie-departementet) Pro Sentrets jubileumskonferanse, 1998

mot den prostituerte selv, mot kunden og kanskje også mot deler av nettverket eller forhistorien til den som prostituerer seg. Vi definerte ikke ordet "fordom" for informantene. Svarene er basert på informantenes egne oppfattelse av hva fordommer er. Alle institusjonene forteller at de har klare fordommer mot horekunden. En informant sier imidlertid at hun på bakgrunn av studiet "Vold, prostitusjon og overgrep" har fått forståelse for at hennes fordommer mot kunden først og fremst bygger på kunnskapsløshet. I og med at denne vinklingen ikke kommer tydelig frem hos de andre som deltok i spørreundersøkelsen, velger vi og tro at dette perspektivet bygger på at nettopp denne institusjonen har tilegnet seg en viss grad av "formell kompetanse."

Ingen av institusjonene hadde noen fordommer i forhold til den prostituerte, og (underlig nok) presiserte informantene på en av institusjonene - kvinnetiltaket, at de ikke tror at deres holdning til horekunden virker problematisk med hensyn til forholdet til jentene.

Dette utsagnet er imidlertid noe vi ønsker å se litt nærmere på. Vi tror at ved å ikke ha noe kunnskap om hvem kunden er, og hvorfor han er kunde, vil det skinne gjennom at disse jentenes jobb er annenrangs i forhold til resten av samfunnet. Vi kommer i fare for å fordømme både kunden og den prostituerte, slik at vi blokkerer vårt ønske om åpenhet i forhold til den prostituerte. Kvinnene beskriver ofte kundene slik: "De er de samme menn som du treffer ellers...noen er ok og andre er drittsekker."

I bekjempelse av prostitusjonen er det viktig at vi ikke bare ser på henne og forstår henne, vi må også ha mer kunnskap om kunden for å kunne sette i gang adekvate tiltak.⁹

Vår påstand er altså igjen at fordommene vil ligge der så lenge vi ikke ønsker å vite mer om kunden, og at de institusjonene som ikke ønsker å sette seg inn i "kundeperspektivet" faktisk (skjult) fordømmer de prostituerte kvinnene.

Prostitusjonserfaringer – en ressurs?

Et viktig spørsmål innenfor hjelpende profesjoner er hvordan man kan forholde seg til et menneske på en slik måte at det styrker sin selvfølelse i forhold til egen livsprosess. Å ta sikte på å styrke klientenes potensial for selvhjelp betyr å ta utgangspunkt i en ressursorientert tenkning. Dette innebærer å se hvert menneske som et unikt og verdifullt vesen. Ikke på grunn av spesielle personlige egenskaper, prestasjoner, tanker, følelser, handlinger osv., men rett og slett fordi det er et menneske. Det betyr videre å tro at alle menneskene - alle mennesker - i utgangspunktet har de ressursene i seg som de trenger for å løse sine egne livsproblemer og skape det best mulige ut av sine liv.¹⁰

En ressursorientert tenkning kan også innebære og bruke prostitusjonserfaringer som en ressurs i arbeidet med klientene. På spørsmål om dette svarte ansatte fra ett av lavterskeltiltakene og behandlingsinstitusjonen at de anså prostitusjonserfaringer som en ressurs. Spesielt ble det lagt vekt på at dette henger sammen med "det å ha kontroll". Ansatte på de to øvrige tiltakene mente imidlertid at det var unaturlig å bruke prostitusjon som en ressurs i det klientrettede arbeidet. De ønsker heller å fokusere på andre sider hos brukeren. Det som overrasket oss var at kvinnetiltaket, som har uttalt at de har mye fokus på prostitusjon i arbeidet med klientene, ikke anså prostitusjonserfaringer som en ressurs.

Hva er så bakgrunnen for en slik holdning? Vårt inntrykk er at institusjonene som vektla prostitusjonserfaringer som en ressurs har en løsningsfokusert tilnærming i arbeidet med klientene. Det å kunne mestre den vanskelige hverdagen som prostituert og narkoman krever virkelig en stor grad av både kløkt og organisering. Det er dessuten viktig å snu det negative til noe positivt.¹¹ Vi gikk ikke nærmere inn på hvorfor de øvrige institusjonene ikke anså prostitusjonserfaringer som en ressurs, men vi velger å tro at dette er faglig fundert på hva som fra institusjonen sin side blir sett på som mest formålstjenlig rent faglig, og ikke på grunn av manglende kompetanse. At det er andre områder som gir "bedre resultater" enn kompetansen om prostituert. Hvilke områder dette eventuelt skulle være, ble vi ikke informert om.

Det vanskelige temaet

"Den prostituerte er en trussel mot prinsippene for en moderne individualisering, integritet og selvkontroll. Den prostituerte truer den sosiale orden, og vi begjærer eller avskyr henne fordi hun viser oss på sett og vis en ikke-orden – og da må hun destrueres eller rehabiliteres"¹²

Hva er det med prostitusjon som gjør at vi ikke klarer å være likegyldige? For det første har det med oss mennesker å gjøre, med vår seksualitet og hvilke rammer vi har for den - det har med våre lengsler og drømmer å gjøre, vårt ønske om kjærlighet og nærhet. Det har med spenning å gjøre og å gjøre det forbudte. Det har med sorg, smerte, flukt, undertrykking og vold å gjøre.

I tillegg er mange prostitusjonsområder arenaer for action, for handling, for tut og kjør, for de store dramaer og tragedier. Det er et tema fylt med paradokser og motsetninger. Prostitusjon er meget reell, høyst virkelig, men også en stor illusjon. Det er nærhet men likevel total avstand. Sex og total avkjønning. Det er sannhet, men også fylt med løgn.

Hva står vi selv for? Hva ønsker vi å stå for? Hvordan preger våre holdninger oss? Hvordan ønsker jeg at de skal prege meg. Dette er essensielle spørsmål som vi mener det er viktig at vi som behandlingsspersonell stiller oss selv. Omsorgsarbeideren må finne sin personlige egenart i balansen mellom "formell kompetanse" og person. Vi tror at først da kan vi gjøre en innsats for kvinner og menn med prostitusjonserfaringer. Og jo før vi har funnet denne tryggheten i oss selv, jo tidligere kan vi gå inn og hjelpe.

Ordet prostitusjon er et belastet ord. Det å være prostituert bryter med alle regler og normer i samfunnet. De prostituerte blir satt i en bås, de er blitt en stigmatisert gruppe mennesker som vi ønsker å holde på utsiden av samfunnet vårt.

Vår opplevelse er at vi som omsorgsarbeidere innen hjelpeapparatet ikke er flinke nok til å holde fokus på individene og se hvert enkelt menneskes behov for omsorg, nærhet og hjelp. Vi blir påvirket, enten

vi vil det eller ikke, av samfunnets stigmatisering av denne gruppen mennesker. Vi lar oss påvirke av fordommer og holdninger. Før vi kan hjelpe disse kvinnene, må vi lære dem bedre å kjenne. Vi må tørre å stille oss de ubehagelige spørsmålene. Vi må makte å forholde oss til en virkelighet som er rå, brutal og kynisk. Vi må få øynene opp for at bak hver enkelt prostituert finnes det et unikt menneske som fortjener å bli behandlet med respekt og omtanke.

Vi ser at enkelte institusjoner bevisst velger ikke å styrke kompetansen innen prostitusjon. Erfaringsmessig mener de at det er andre områder som gir bedre resultater i behandling av rusmisbrukere. Dette er en påstand vi ikke er enige i. Vi vil heller reise spørsmålsstillingen om ikke økt kunnskap om prostitusjon generelt, og om kunden spesielt er et viktig redskap for å møte disse kvinnene så langt det er mulig uten fordommer? Vår erfaring er at kompetanse om både de prostituerte, kundene og miljøet rundt har stor betydning for om resultatene av hjelpen blir vellykket eller ikke.

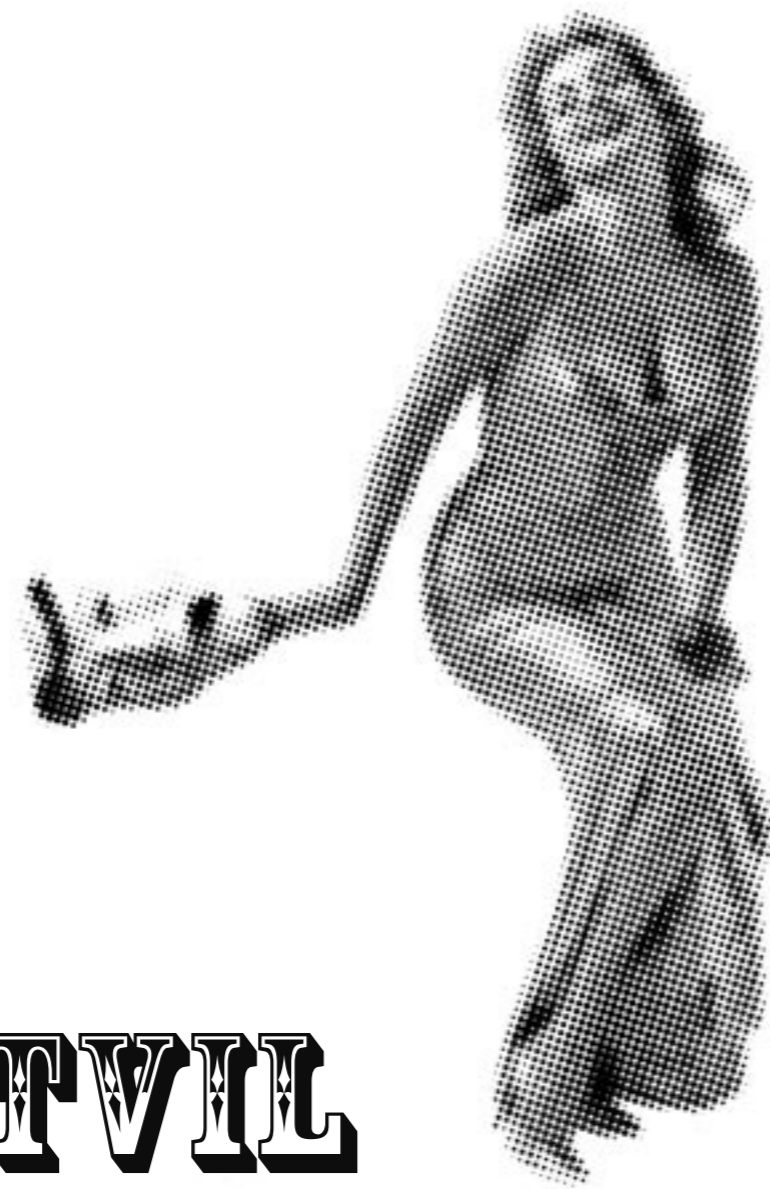
Som sosialarbeidere har vi også lyst til å reise spørsmålet om ikke det er feilslått å jobbe med prostituerte utelukkende basert på den feministiske tradisjonen. Er kvinnekamp og sosialt arbeid for den prostituerte samme sak? Hvorfor er ikke mannlige prostitusjon et tema i rusomsorgens hjelpetiltak?

⁹ Pro Sentrets jubileumskonferanse, 1998

¹⁰ Greta Marie Skau, Mellom makt og hjelp 1992

¹¹ Pro Sentret

¹² Antropolog Tordil Larsen

Frå **TRO** til **TVIL**

av Astrid Renland

Liv Jessen og Kirsten Frigstad, ledere av henholdsvis Pro Sentret, Oslo kommune, og Nøthjemmet, Kirkens Bymisjon, har dag kommet på kant med store deler av kvinnebevegelsen så vel som ikkestatlig kvinneorganisasjoner og sekteriske kvinnegrupper. Det har både blitt reist krav om at tiltakene må legges ned og hevdet at Jessen og Frigstad er for vold mot kvinner. Ja det har sågar blitt hevdet at de ønsker å vedlikeholde prostitusjon fordi arbeidet med prostituerte skaper meningsfullt innhold i et ellers så tomt sosialarbeider liv.

- Men det er en vanskelig balansegang, skyter Kirsten inn. - Noen trenger at vi kan ta fra dem ansvaret. At vi ser dem som offer, og på den måten kan lette dem for byrden de bærer. Men et offerperspektiv bidrar også til at vi ikke ser individet som et handlende subjekt, og man mister hele mennesket og enkelt individet av syne. For å se den enkelte må man kanskje se bort fra både rus og prostitusjon?

Sistnevnte påstand kom riktignok fra Sverige, nærmere bestemt det "Lundgrenske miljøet" ved universitetet i Uppsala. Men, vi tar det med fordi det føyer seg inni rekken av kritikk mot disse to mentorene i norsk prostitusjonsarbeid.

Men det har ikke alltid vært slik, og de av oss som har langtidsminne i orden vil erindre at i 1988 kom boken Jentene - ut av prostitusjon. En bok om prostitusjon og hvordan jobbe med prostituerte basert på forfatternes egne erfaringer fra sosialt arbeid blant prostituerte - og kan man si, sterke meninger. Det handler om kvinner som objekt for menn, gjenkjennelse, slaveri, ulykkelig barndom, om å skape tro på seg selv og manglende motivasjon, empati og involvering, rus, vafler, myke menn og omsorg. Sentralt og som en rød tråd gjennom boken er fokuset på det store kvinnefellesskap, det skarpe kvinneblikket og solidaritet med utslåtte medsøstre, og sist men ikke minst troen på at prostitusjon lar seg bekjempe gjennom disse virkemidlene og god rehabilitering. Boken gjenspeiler med andre ord sterk konsensus med og ikke konflikt til det dominerende feministisk perspektiv på prostitusjon. Albertine har derfor invitert begge to til en refleksjon over tanker i tiden, før og nå.

Bevisstgjøre massene

I boken Jentene ut av prostitusjon idealiserer dere det feminine kjønn som egenskap i sosialt arbeid, og hevder kvinnelige klienter helst bør ivaretas av kvinner fordi man har kjent patriarkatets undertrykking på kroppen, og dere fremmer kvinners fremragende evne til omsorg, og sist men ikke minst den kvinnelige sosialarbeider som rollemodell for og bevisstgjører av klientene. Handlet det om individuell stormannsgalskap, eller var det tanker i tiden?

- Boken er et klart produkt av sin tid, den er stueren og politisk korrekt. Jeg hadde min bakgrunn fra AKP og Kvinnefronten, og skulle ut å opplyse og bevisstgjøre massene. Vi så det vi trodde vi ville finne, empirien stemte med teorien. Men, fortsetter Liv, boken hadde noe for seg, og den må også ses som en kritikk av datidens rusbehandling.

- Man kan si at boken også gjenspeiler 1980-tallets satsning på prostitusjon med Oslo-prosjektet som førte til opprettelsen av sosiale tiltak for prostituerte, skyter Kirsten inn. - Det ble etablert samarbeid med politi og sosiale tiltak for å forebygge og bekjempe prostitusjon blant unge jenter. Kvinnepolitisk jobbet vi med prostitusjon og vold mot kvinner, og i likhet med bøkene Prostitusjon i Oslo og Bakgater ønsket vi å avlive de tradisjonelle mytene om den prostituerte som enten degenerert kvinne eller lykkelig hore. Det var en samfunnskritisk tilnærming der prostitusjon ble forstått som et uttrykk for maktforhold mellom kjønn i samfunnet. Jeg var imidlertid mer opptatt av det allmenne menneskelige enn et kvinnefellesskap basert på felles erfaringer om undertrykkelse. Jeg har også brukt min seksualitet for å oppnå noe, og jeg så prostitusjon som et uttrykk for det samme.

Akseptabel maskulinitet

Dere skriver også at deres to mannlige ansatte representerer en annen type menn enn den jentene ellers må forholde seg til, og at det i seg selv var en viktig ressurs for prosjektet. Var det de ansatte eller klientene som hadde behov for beskyttelse mot tradisjonell maskulinitet?

- Åh du mener Arne og Trond, sier Liv. Det handlet nok om mangel på kjennskap til menn, men vi var vel opptatt av at det måtte være spesielle typer menn som jobbet med kvinnene. Vi hadde nok ikke sluppet inn noen andre menn, men det var viktig at disse to var en del av prosjektet. De bidro til at jeg utvidet mitt syn, og etter hvert lærte at det var ikke typen menn men deres holdninger til temaet og mennesker

som betyr noe. - Jeg tror ikke jeg så kjønn som en viktig dimensjon i forhold til å jobbe med kvinnene, sier Kirsten ettertenksom. Det som betydde noe var menneskesynet den enkelte representerte. Det var ingen bevisst strategi å finne den riktige typen menn, jeg tenker i alle fall ikke slik i dag.

Til deres eget beste

Hvordan vurderer dere synet som formidles i boken i dag, og hva er dere mest kritisk til?

- Boken setter oss jo ikke akkurat på sporet til en annen verden, sier Liv. Men det jeg er mest kritisk til selv er menneskesynet, og da spesielt offerperspektivet vi presenterer. Jeg hadde teoriene klar, og som jeg sa tidligere stemte kartet med terrenget. Alle jentene hadde rus- eller psykiske problemer, og de fleste hadde en bakgrunn med store sosiale eller følelsesmessige vansker. Min forståelse var ikke bare knyttet til en feministisk eller kvinnepolitisk forståelse. Som sosionomer ble vi utdannet til troen på at det var vi som var ekspertisen og skulle ”hjelp folk til beste for dem selv”. Men troen på å kunne hjelpe definerer jo situasjon så vel som forståelsen av den, og det gir jo ikke mye rom for kritisk vurdering. Kvinnene vi møtte fortalte oss de historiene de trodde vi ville høre. Og, legger hun til, fortalte de noe annet hørte vi ikke etter.

- Vi kom fra en diagnostisk kultur, sier Kirsten, og vi så etter skjebner som kunne forklare prostitusjon. Tyskerbarn, det avviste barnet, mishandling, dårlig sjølbilde, å ja da skjønner vi alt. Mennesker kunne klassifiseres og kategoriseres, og klientifisering hvilte tungt innenfor sosialt arbeid. Å skrive boken var en utviklingsprosess. Jeg får litt frysninger når jeg leser den i dag og ser hvilket bilde av kvinner i prostitusjon vi presenterer, men når der er sagt så synes jeg vi gjorde vi en god jobb. Vi traff kvinner som hadde prøvd alt, og var oppgitt av andre sosiale tiltak. Hos oss fikk de nye muligheter, og vi har fremdeles kontakt med de som lever i dag.

- Vi trodde vi satt på sannheten om årsaken til både følgene og skadevirkningene av prostitusjon, minnes Liv. - Jeg husker mitt første møte med Røde Tråd i Nederland, en organisasjon for kvinner som jobber i prostitusjon, som formidlet et helt annet bilde. Jeg synes det var så deilig å være norsk og vite sannheten, og jeg tenkte i mitt stille sinn at etter hvert ville de også forstå det.

- Men det er en vanskelig balansegang, skyter Kirsten inn. - Noen trenger at vi kan ta fra dem ansvaret. At

vi ser dem som offer, og på den måten kan lette dem for byrden de bærer. Men et offerperspektiv bidrar også til at vi ikke ser individet som et handlende subjekt, og man mister hele mennesket og enkelt individet av syne. For å se den enkelte må man kanskje se bort fra både rus og prostitusjon?

- Men jeg liker tittelen ”Jentene ut av prostitusjon”, sier Liv. - Jeg skulle virkelig ønske at flere kom seg ut av prostitusjon, mange opplever det som et helvete.

Om å lytte til de mange stemmene

I dag er dere både elsket og utskjelt for deres syn på og tilnærming til prostitusjon. Hva skyldes deres radikale endring av perspektiver i løpet av årene som har gått siden dere skrev Jentene ut av prostitusjon? - Jeg vil si at det handler først og fremst om mer erfaring, sier Kirsten. - Ikke minst fordi vi begynte å lytte til kvinnene, og skjønnte at her var det mange stemmer med forskjellige erfaringer, opplevelser og synspunkter på prostitusjon. Da vi begynte å jobbe i feltet trodde vi oppriktig på at alle kvinnene opplevde prostitusjon som tvangspregget og ville ut av det, og at det var hjelpetilbudet det skortet på. Etter hvert lærte vi at det ikke nødvendigvis var prostitusjon som var det store problemet deres. Det er viktig å se bak diagnosene. Mitt store gjennombrudd - da jeg skjønnte at jeg måtte se utover klientrollen og at det ikke nødvendigvis handler om vi og dem, fikk jeg på en Tina Turner konsert med en av kvinnene som hadde kontakt med oss.

- Kirsten var nok ikke så dogmatisk som jeg, skyter Liv inn. - Og det var vel det som fikk deg til å begynne å studere kriminologi, sier hun og ser spørrende på Kirsten. - Å møte kvinner som nektet å være offer, fortsetter hun, og som ikke bekreftet min forståelse av deres situasjon bidro til at jeg måtte ta mine egne perspektiver opp til vurdering. Fokuset på Hiv/Aids og med det mer vektlegging på skadereduksjon og samarbeid med organisasjoner og tiltak i andre land, bidro jo også til å utvide vår erfaring med og forståelse av prostitusjon. At de problemene man så i gateprostitusjon ikke nødvendigvis var gyldig for alle som jobbet i prostitusjon, og at det er et komplekst fenomen som det er vanskelig å finne en entydig forståelse av.

Menneske, ikke monster

Dere har også endret syn på kunder?

- Kundeforskningen var også en del av 1980-tallets prostitusjonsprosjekt, sier Kirsten, og vi fikk høre fra de andre som hadde jobbet med kunder at vi ville

måtte jobbe oss igjennom en fase der vi bare fant dem avskyelig før vi kunne se dem som mennesker. Jeg kjente meg ikke igjen i den situasjonen, og så at kundene heller ikke var spesielle type menn. De representerte nyanser av gjennomsnittsmannen.

- Jeg møtte heller ikke den, sier Liv, men jeg har nok forandret synet på kunder i likhet med min forståelse om følgene og skadevirkningene av prostitusjon. Men da vi skrev boken hadde jeg en klar oppfatning om at prostitusjon kunne forklares i lys av undertrykking av kvinner og maktrelasjoner mellom kjønn i samfunnet. Jeg synes imidlertid fremdeles at vi trenger mer fokus på og kunnskap om kundene.

Seksualpolitikk

Hvordan vurderer dere prostitusjonsdebatten i dag?

- Den offentlige prostitusjonsdebatten er preget av teoretisk overbygning og symbolpolitikk og ikke nærhet til feltet, sier Kirsten. Det blender etter mitt skjønn for innsyn og forståelse av fenomenet. Man er opptatt av at kommersiell sex ødelegger følelseslivet, men man snakker ikke om hvordan kvinner med prostitusjonserfaring ødelegges av samfunnsmessig fordømmelse og moralisme.

- Det er for mye vektlegging på sex, skyter Liv inn. Sex er ikke noe en kvinne skal selge, men gi bort i kjærlighetsgave. Kvinner som jobber i prostitusjon gjør ikke det for å tilfredsstille menn, men fordi de tjener penger på det. Det er for selgersiden et økonomisk marked. - På den andre siden kan vi jo spørre om hva som er grensen for det økonomiske og grunn-

laget for kjærlighet, kommer det ettertenksomt fra Kirsten. - Ja, men det er tabu å bruke markedstenking når man snakker om sex, sier Liv. - Prostitusjon handler om seksualitet, om kommersielle seksuelle relasjoner, og det handler om seksualpolitikk. Den offentlige debatten om prostitusjon tar ikke opp hvordan vår seksualmoral bidrar til å forme vår forståelse av fenomenet. Avseksualiseringen av prostitusjon har ført til at man ikke diskuterer den innenfor rammene av offentlig seksualpolitikk, og det fører også til manglende oppgjør med moralismen og skammen som er knyttet til prostitusjon så vel som kvinners bruk av egen kropp og seksualitet. Vi trenger en debatt om premissene som ligger til grunn for vår forståelse av fenomenet.

Høna og egget

Helt til slutt. I boken slår dere fast at høna kom før egget. Hvordan er det mulig? Trodde dere på skapelsesberetningen?

- Forfatterne humrer, men begge benekter at formuleringen hviler på fundamentalisme. - Det var Kirsten som fant på det, forteller Liv. Vi satt på hver vår kant av landet med skrivesperre da Kirsten formulerte en klok tanke, jeg husker ikke lenger hva den handlet om. Men det var noe klokt i tråd med den evige debatten om hva som kom først av prostitusjon eller rus. Vi var nok sterke i troen på at prostitusjon kom først og at rusen var der for å døyve smertene. Du kan nok si at vi har gått fra tro til tvil i løpet disse årene som har gått siden boken ble skrevet.

“Jeg setter ikke mine ben på Pro Sentret!”

SOSIALE HJELPETILTAK

– om funksjonalitet og tilgjengelighet

Av Inger Døskeland

Samfunnets moralske fordømming av prostitusjon rammer den enkelte kvinne. Dette medfører for mange sosial angst, skam og isolasjon. De færreste av kvinnens nærmeste - det være seg familie eller venner - vet om prostitusjonen. Dette igjen medfører et dobbeltliv med mye unnvikelser, benektelser, bortforklaringer og løgn. For mange er dette den største slitasjen og utfordringen - ikke selve prostitusjonen. Dette er det svært få eksisterende hjelpetiltak som kan gjøre noe med. Mange av kvinnene som jeg har møtt opp gjennom årene har i utgangspunktet vært redde for å ta kontakt, og redde for å bli avslørt. Dette igjen gjør at de kvier seg for å ta kontakt med hjelpeapparatet generelt, men også for å ta kontakt med trygdekontor, advokater, politi etc.

Dette utgjør hjelpeapparatets største utfordringer og undertegnede er av den oppfatning av tradisjonelle hjelpetiltak som Kirkens Bymisjon og Pro Sentret i liten grad er riktige tilbud for disse kvinnene. Kirkens Bymisjon oppfattes av de fleste som hjelpetiltak for knestående gateprostituerte

rusmisbrukere, noe ingen av kvinnene på innendørs-markedet identifiserer Samfunnets moralske fordømming av prostitusjon rammer den enkelte kvinne.

Dette medfører for mange sosial angst, skam og isolasjon. De færreste av kvinnens nærmeste - det være seg familie eller venner - vet om prostitusjonen. Dette igjen medfører et dobbeltliv med mye unnvikelser, benektelser, bortforklaringer og løgn. For mange er dette den største slitasjen og utfordringen - ikke selve prostitusjonen. Dette er det svært få eksisterende hjelpetiltak som kan gjøre noe med. Mange av kvinnene som jeg har møtt opp gjennom årene har i utgangspunktet vært redde for å ta kontakt, og redde for å bli avslørt. Dette igjen gjør at de kvier seg for å ta kontakt med hjelpeapparatet generelt, men også for å ta kontakt med trygdekontor, advokater, politi etc.

Dette utgjør hjelpeapparatets største utfordringer og undertegnede er av den oppfatning av tradisjonelle hjelpetiltak som Kirkens Bymisjon og Pro Sentret i liten grad er riktige tilbud for disse

Undertegnede har i 10 år vært juridisk og økonomiske rådgiver i PION. Jeg har gjennom disse årene fått en utstrakt kjennskap til innendørsmarkedet, og hvilke problemer kvinner i innendørs-prostitusjonen sliter med. Vi har i vinter også arbeidet med et forprosjekt der vi kartlegger hvilke behov og former for hjelp som ønskes, og jeg vil skissere litt av dette her.

Kirkens Bymisjon oppfattes av de fleste som hjelpetiltak for knestående gateprostituerte rusmisbrukere, noe ingen av kvinnene på innendørs-markedet identifiserer seg med. Pro Sentret levnes heller ikke mye ære. Følgende sitat fra kvinner i innendørsprostitusjonen er en gjenganger: “Jeg setter ikke mine ben på Pro Sentret!”

Så hvilke tilbud har kvinner i innendørsprostitusjonen da?

Pion er en liten organisasjon med 1-2 årsverk - avhengig av prosjektstøtte. Tiltross for gjentatte samtaler og søknader til Justisdepartementet, så får vi avslag på rettshjelpsmidler. Dette begrunnes med tilstedeværelsen av andre tilbud slik som Kontoret for fri rettshjelp og JURK- Juridisk rådgivning for kvinner. Resultatene fra forprosjektet om behov for hjelp og formene på dette er relativt entydige, og jeg kan derfor konkludere med at verken Kirkens Bymisjon, Pro Sentret, Kontoret for fri rettshjelp eller JURK er tiltak som disse kvinnene vil benytte seg av.

De juridiske problemfeltene for kvinner i innendørsprostitusjonen er mangfoldige. Undertegnede kan ikke håndtere dette alene, og vi formidler kvinner videre der det er behov for dette. Det som etterspørres er hjelp og rådgivning i forhold til gjeldsordninger, behov for å ta kontakt med lege, trygdekontor og etatistforhold til uttømming, rehabiliteringspenger eller uføretrygd. Folketrygdloven fanger heller ikke opp kvinner med prostitusjonserfaring slik at for de som ønsker å komme seg ut av prostitusjonen er det egentlig ingen utvei. Mangel på muligheter og alternativer for annen forsørgelse er stor. Sosialkontor er heller ikke veien å gå for mange.

Jeg håper at alle ser problematikken her, og dette henger også nøye sammen med rettigheter etter Folketrygdloven. Ca 80 % av kvinnene på innendørs-markedet betaler ikke skatt, og de har derfor ingen pensjonsgivende inntekt. Folketrygden beregner støtteordninger og ytelser ut i fra tidligere inntekt. Ingen inntekt - ingen ytelser eller det absolutte minimum.

Skattelovgivning er en gjenganger for kvinner som blir skjønslignet, og også det motsatte - for kvinner som ønsker å betale skatt men ikke får lov av sine

respektive ligningskontor da de ikke vil ta imot prostitusjonspenger.

Mange kvinner ønsker å registrere seg som selvstendig næringsdrivende, betale skatt og få rettigheter i forhold til sykepenger og pensjonspoeng. Fordi de ikke får lov til å registrere seg somprostituerte foretas det registreringer hvor det lyves på virksomhet. Samtaler med kvinner i prostitusjon viser også et rettslig nedslagsfelt av mer privat karakter. Tidligere eksmenn, kjærester eller kunder som truer med å “oute” kvinnen som prostituert ovenfor foreldre, barn, barnevern, skole og naboer. Eller tidligere eks`er som driver regelrett utpressing. Det er vanskelig å rådgive kvinner i slike situasjoner, og alternativet å gå til politiet å anmelde dette er langt borte.

Vold og voldtekter - er også et tema. For kvinner i prostitusjon er dette like tabu som for kvinner ellers i samfunnet, og jeg tror terskelen for politianmeldelse er endra høyere enn for “vanlige” kvinner.

Jeg har som sagt bare skissert noe her. Hallikparagrafen skaper også flere problemer for kvinner i prostitusjon. Annonseforbudet og utleieforbudet gjør det ikke akkurat enklere for kvinner å tilby seksuelle tjenester.

Selvhjelpssenter

PION er intet ordinært hjelpetiltak. PION er en rettighetsbasert organisasjon, med utspring i grunnleggende menneskerettigheter. PION skal være et talerør for kvinner i prostitusjon. Vi tilbyr helse- og sykdomsforebyggende informasjon, gratis kondomer og glidekremer, økonomisk og juridisk rådgivning innenfor svært snevre økonomiske rammer.

Støttesenter for kvinner i prostitusjon (SKIP) er et tiltak som er i startfasen, etter initiativ fra en kvinne med prostitusjonserfaring. Det er søkt om økonomiske midler, men gitt avslag. PION støtter et slikt senter da vi mener det vil være av vesentlig betydning at kvinner i prostitusjon møtes av sine egne. Dette skaper en trygghet og en nærhet som ingen andre kan tilby.

Trond Svendsen har siden 1999 jobbet som miljøarbeider innenfor rusomsorgens lavterskeltilbud. I dag er han fast ansatt i et herberge som primært huser menn, men også noen damer. Jeg traff Trond på en konferanse i regi av KROM – Norsk forening for kriminalreform, og det var i en hutrende røykepause på høyfjellet i januar at vi begynte å snakke om våre erfaringer med og kunnskap om mannlig prostitusjon innenfor rusomsorgens hjelpetiltak. Dette var innledningen til mange interessante samtaler rundt temaet menn, rus og prostitusjon, og følgende intervju.

ENSOMME ULVER

– om rus, menn og prostitusjon

Av Astrid Renland

Hvorfor har du begynt å interessere deg for prostitusjon blant mannlige klienter?

Det hele startet med et overgrep, forteller Trond. - En av beboerne på huset kom hjem etter å ha vært utsatt for voldtekt. Jeg så at det hadde skjedd noe og at han var veldig utafør, og jeg spurte om han ville snakke om hva som hadde skjedd. Da fortalte han meg om voldtekten, og om sine erfaringer med prostitusjon. Denne episoden åpnet døren for at to - tre andre av husets beboere i samtaler også fortalte om sine prostitusjonserfaringer.

Har du inntrykk av mange at det er mange menn som har prostitusjonserfaringer?

Ja, men det er basert på den lille gruppen jeg har hatt kontakt med, og tro og antagelser. Men ja, jeg tror det er mange menn som kombinerer salg seksuelle tjenester med andre aktiviteter som tigging og stjeling for å finansiere rusbruket sitt. De guttene jeg snakket med fortalte om at de viste til andre som solgte sex, og at det var ulike grupper som opererte på ulike arenaer. Men selv om de kjente til hverandre opererte de alene, det er ensomme ulver.

Jeg har også inntrykk av at det er tabu, og enda mer stigmatiserende for menn å selge sex innenfor dette miljøet enn for kvinner. Jentene kan snakke

om prostitusjon, ekle eller hyggelige kunder, om det er penger og tjene eller ei, og få hjelp og støtte hvis hun har vært utsatt for seksualisert vold. En mannlig hore er nederst på rangstigen i dette miljøet. Det var et inntrykket jeg også fikk bekreftet i samtale med disse guttene. De var livredd for at det skulle komme ut blant de andre beboerne at de solgte sex, og de ønsket ikke at det som ble sagt skulle journalføres eller formidles videre til andre i personalgruppa. Det var ikke et tema for ansvarsgruppemøter, eller noe som skulle snakkes høyt om.

Er det et tema i arbeidet med klientene?

Nei, og det er klart et vanskelig tema å ta opp. Man invitere liksom bare ikke de mannlige beboerne til en samtalegruppe om menn og prostitusjon i dagligstuen. Seksualitet er i det hele tatt ikke et tema i rusomsorgens arbeid. Vi snakker om hepatitt C, Hiv og Aids og forebyggende smittevern knyttet til sprøytebruk, men ikke om forbyggende helsevern knyttet til seksuelle relasjoner, kommersielle eller private. Vi tenker ikke på at menn kan være kjærestere eller seksualpartnere, og flytter en mann inn på rommet til en annen og oppgir at det er fordi han er utrygg alene, så journalføres utryggheten. Vi ser bare kompisser. Det er synd fordi jeg tror at det for eksempel er veldig vanskelig å stå fram som homofil innenfor rusmiljøet, og vi miljøarbeidere er med å opprettholde tabuer og stigma ved at vi ikke problematisere kjønn i arbeidet.

Hvorfor er det viktig å ta opp prostitusjon blant menn?

Menns prostitusjonserfaringer faller på godt og vondt utenfor det etablerte hjelpeapparatet. Han jeg refererte til tidligere ville for eksempel ikke ta kontakt med Voldtektsmottaket på legevakten, en voldtatt, mannlig rusmisbruker er ikke et verdig offer. Slik er det jo ikke i virkeligheten, men det forteller noe om at det er tabuer for menn å snakke om seksualisert vold. Dette er mennesker som lever i en voldsom hverdag, og mange har opplevd vold fra barndommen og hele veien inn til lavterskeltiltakene. Jeg tror også at seksuell utnyttelse blant menn forekommer innenfor rusmiljøet, enten som et betalingsmiddel for dop eller som et uttrykk for maktmisbruk. Maktbruk og vold er tydelige temaer blant menn i rusmiljøet, men ikke knyttet til seksualitet. Jeg erfarte at personen som hadde opplevd voldtekten satte pris på å få snakket om det. Det er bra å ha en ventil ut som han sa.

Men jeg er også opptatt av at vi må fjerne tabuet og normalisere det, og at vi miljøarbeidere må vise at vi har like stor toleranse på dette området som vi har på andre deler av rusbrukernes liv. Brutale hendelser bør ikke være eneste døråpner til temaet. Jeg mener ikke at vi skal tvinge beboerne til å snakke om sine prostitusjonserfaringer, men de skal ha følelsen av at det er rom for det. Og det kan vi bare skape ved å ha det som et tema. Vi må prate om det på en sånn måte at beboerne skjønner at vår toleranse overfor gruppa også inkluderer deres prostitusjon, eller seksuelle legning.

Er det et tabu blant ansatte?

Som jeg var inne på tidligere er beboerne avseksualisert, men når vi først har begynt å snakke om det har de andre i personalet engasjert seg i det. Miljøgruppa her på huset synes det er rart at Pro Sentrets tilbud til gutter - Gutte-Pro, ble lagt ned, og mener at det har bidratt til å skyve fenomenet under teppet igjen. Man kan jo spørre seg om hvorfor det ble lagt ned, var det ikke behov for denne typen tilbud?

Når det er sagt så er det klart at ikke alle synes at det er lett å snakke om prostitusjon eller andre tunge ting. Vi miljøarbeidere kan jo bruke praktisk arbeid som flukt fra vanskelige temaer, og arbeidet innebærer jo til tider mer drift av huset enn klientrettet virksomhet. Men vi er jo også vant til å håndtere spesielle situasjoner og hendelser så jeg tror det handler mer om at vi mangler innfallsvinkler til å jobbe med det.

Ønsket kompetanse?

Jeg tror at stigma og tabuer knyttet til temaer som homoseksualitet, prostitusjonserfaringer og seksualisert vold gjør seg gjeldende og har betydning for beboernes liv og leven i hverdagen enten det er med eller uten rus, og at det derfor er behov for mer kunnskap på området. Jeg tenker mye på hvordan vi kan finne en måte å åpne opp for temaet uten at det er påtrengende for beboerne. Vi trenger en arena for utveksling av tanker og erfaringer om metoder i sosialt arbeid rettet mot mannlige klienters prostitusjonserfaringer. Og vi trenger mer kunnskap om menn, rus og prostitusjon - kanskje man kan få til en kartlegging i rusmiddelstatens institusjoner?

hor på jord

av Astrid Renland

Konferanse om sexarbeid,
rettigheter, arbeid og migrasjon i
Belgia, 15. til 17. oktober 2005.

Konferansen arrangeres i Brussel.
For mer informasjon kontakt
info@sexworkeurope.org, eller se:
<http://www.sexworkeurope.org/>

Felles front mot sexhandel

Amerikanske myndigheter har som kjent definert prostitusjon i likhet med homoseksualitet, abort og sex før ekteskapet som "the moral evil", og vedtatt å stoppe økonomisk bistand til organisasjoner og stater som ikke fordømmer prostitusjon. Mens svenske myndigheter på sin side har definert prostitusjon som vold mot kvinner og kriminalisert kjøp av seksuelle tjenester.

Politikken har dannet grunnlag for et samarbeid mellom USA og Sverige og to internasjonale frivillige organisasjoner - Coalition against trafficking in women og European Women's lobby, der formålet er å øke bevisstheten om forholdet mellom prostitusjon og handel med mennesker. Prosjektet retter seg spesielt mot 12 europeiske land der rettslige, politiske og administrative beslutninger taler for regulering, legalisering eller avkriminalisering av prostitusjonsaktiviteter. Samarbeidsprosjektet som har fått navnet "Promoting Preventative Measures to combat trafficking in human beings for sexual exploitation" skal få myndighetene i Bulgaria, Kroatia, Tsjekia, Estland, Ungarn, Kosovo, Latvia, Litauen, Moldova, Polen, Russland, Serbia og Montenegro til å adoptere den svenske forbudslinja. I følge John R. Miller - U.S State Departement's Office to monitor and combat trafficking in persons, vil man ved å slå ned på kundene bidra til og tørke opp prostitusjonsmarkedet. Noe som igjen vil føre til å redusere markedet for menneskehandel.

<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2005/43838.htm>

Bibelbelte - beskytter mot arrestasjoner?

Amerikanske prostituerte har erfart at noen gater er tøffere å vandre i enn andre. Og i følge en studie av forbundsstaters arrestrapport utført av Scripps Howard News Service, varierer arrestfrekvensen dramatisk fra stat til stat. Mens det var rapportert om få arrestasjoner i det såkalte bibelbelte som Alabama, Mississippi, Oklahoma, South Carolina og Virginia, kan mindre konservative stater som Illinois, Nevada og New Jersey vise til størst presentsats arrestasjoner av prostituerte. Bibelbelte kan vise til mindre enn 25 arrestasjoner av prostituerte og deres kunder per

100 000 innbyggere, mens en forstad i New Jersey har så mye som 609 arrestasjoner per 100 000 innbyggere. <http://www.swap-usa.org/>

Uteksaminerte sexarbeidere

25 sexarbeidere har latt seg kurse i effektiv markedsføring, bekjempelse av yrkesrelatert stress og andre mindre tradisjonelle skolefag. Kurset, som ble avholdt i forbindelse med en film- og kunstfestival arrangert av sexarbeidere i San Francisco, ga deltakerne diplom der de ble sertifisert som uteksaminert i sexarbeid. Sexarbeid er som kjent ulovlig, men i følge en av kurslederne må arbeiderne i sex industrien opptre på en etisk forsvarlig måte hvis de skal bli behandlet som profesjonelle yrkesutøvere. <http://www.dagsavisen.no/utenriks/article1574722.ece>

Takker nei til 40 millioner dollar

Brasilianske myndigheter aksepterer ikke klausulen USA setter for å gi økonomisk støtte til Hiv/Aids forebyggende arbeid, og har takket nei til over 40 millioner dollar. Midlene som gis gjennom USAID fordrer at Brasil kriminaliserer prostitusjon. I følge en talsmann fra Helsedepartementet aksepterer ikke brasilianske myndigheter at USA skal blande seg inn i landets interne politikk.

Det vises også til at en viktig del av anti-Aids programmet innebærer tett samarbeid med sexarbeidere. Av landets 183 millioner innbyggere er ca 600 000 smittet av Hivviruset. I følge The Associated Press er Brasil ett av de første landene som går i mot Bush-administrasjonens utenrikspolitikk som kobler utviklingsbistand med moralpolitikk. <http://www.swap-usa.org/>

Femidom mot Hiv og Aids

I følge sosiologiprofessor Amy Kaler, University of Alberta, har femidomet blitt oversett i kampen mot Hiv og Aids. Femidomet beskytter mot graviditet og skal også gi god beskyttelse mot kjønnsykdommer fordi det dekker kvinners ytre kjønnsorganer. I tillegg til at det gir kvinner selvkontroll fordi femidomet kan settes inn opptil flere timer før samleiet. Brukerundersøkelser viser at de fleste var svært fornøyd med femidomet, likevel har det ikke slått an verken i i-land eller u-land. Kaler mener at dette skyldes kostnader, manglende tilgjengelighet og estetikk, og at helsearbeidere ikke selv har innsett nytten av det og promoterer derfor ikke femidomet. <http://www.forskning.no/>

Prostitusjonskrig i Damaskus

Prostituerte i Damaskus raser over at markedet er i ferd med å bli tatt over av immigranter fra Irak, Libanon, Marokko og Tunisia. Det er spesielt det økende omfanget av irakiske prostituerte som i tiden etter Saddams fall har tatt seg over grensen til nabolandet, enten i redsel for å bli drept av lokale religiøse grupper eller på bakgrunn av økonomiske behov, som trigger lokale arbeidere. Som strategi i kampen mot økt konkurranse benyttes ryktespredning. Det blir hevdet at alle irakiske prostituerte har aids og har smittet en rekke politimenn. Syriske myndigheter er i følge ryktene så bekymret for utviklingen, at de har vurdert å lage en egen lov som innebærer fengsling og umiddelbar deportasjon for irakere dømt for prostitusjon. <http://www.albawaba.com/en/news/178725/&mod=print>

Menneskerettighetspris til thailandsk sexarbeider

På den internasjonale kvinndagen, 8.mars, tildelte Thailands nasjonale menneskerettighetskomisjon den første årlige menneskerettighetsprisen til sexarbeideren Pornpit Puckmai. 36 personer var nominert, og i følge dommerne var det Puckmais fremragende arbeid for å fremme rettigheter for sexarbeidere som førte til at hun ble kåret til prisvinner. Både tildelingen av prisen og Pornpit Puckmais arbeid fikk bred mediadekning i Thailand. For mer onfo: <http://www.chezstella.org/forumxxx/?q=en/porn>

Hjelp til pårørende for tsunamiofre

Den thailandske organisasjon EMPOWER jobber med å få opprettet et fond for familier av sexarbeidere som ble berørt av tsunamien den 26. desember 2004. I følge EMPOWERs estimat ble over 2000 sexarbeidere drept av flodbølgen som skyllet innover Sør-Thailand, beregningen baserer seg fortellinger om savnede venner og kollegaer blant de overlevende. Mange av kvinnene, som kom fra andre regioner i Thailand eller var migranter fra fattige nærområder, var hovedforsørgere for familien. <http://www.iswface.org/tsunamisex-workers.html>

Saksøker offentlige myndigheter, bordelleiere og lånehaier

I Seoul har 14 tidligere prostituerte gått til sak mot offentlige myndigheter, to bordelleiere og en lokal pengelåner, og krever erstatning for manglende beskyttelse mot tvangsprostitusjon. Bordelleiere har med hjelp av lokale myndigheter sperret kvinnene inne og tvunget dem til å selge seksuelle tjenester. Kvinnene har også vært tvunget til å yte seksuelle tjenester for politimenn som jobbet i området. Ett av ofrene for tvangsprostitusjon kan fortelle at hun ble holdt innesperret i ni måneder, og at hun ikke kunne be lokale myndigheter om hjelp fordi representantene fra de samme

myndighetene samarbeidet med bordelleieren, og hadde fri tilgang til seksuelle tjenester. <http://www.hankooki.com/>

Gamlehjem for husløse prostituerte

En kvinnegruppe i Mexico har tatt initiativet til å etablere et hjem for 65 gamle, husløse prostituerte. Kvinnene, som er avvist av familien og fratatt mye av inntjeningen fra politimenn og halliker, forteller at de har ingen valg men må fortsette å jobbe. En kvinne på 74 år forteller at hun har to eller tre kunder om dagen, men tjener så vidt nok til å få seg en matbit eller et hotellrom over natten. <http://www.toledotalk.com/cgi-bin/comments.pl/12/1013>

Politiet ødelegger forretningen

Prostituerte i Groningen, Nederland, klager i et skriv til ordføreren i byen over at forretningen ødelegges av politimenn. I følge en representant for prostitusjonsorganisasjonen De Straatemadelief, skremmer politiets kikkervirksomhet kundene. Byens prostitusjonsnersoner kan være omringet av opp til et dusin politibiler med formål å forlyste seg over scenene som utspiller seg. Organisasjonen henstiller ordføreren om å kutte ned antallet patruljebiler fra ett dusin i timen, til en bil per natt. http://www.ananova.com/news/story/sm_1319913.html?menu=news.quirkies.sexlife

En gruppe historikere har tatt initiativ til å lage museum i Nøstegaten som huset Bergens siste offentlige bordell, Vestindien. I følge historikerne har Bergen hatt en lang og rik prostitusjonskultur som strekker seg fra Hansatiden fra

år 1480 og opptil 1876 da Vestindien ble nedlagt. De prostituerte omfattet stasjonære og tilreisende sesong- og deltidsarbeidere, og var registrert i offentlige skattemister som "vertshuspiger", "skjøger" eller "trekktøser". Og tjenestepiker inngikk arbeidsavtaler som forpliktet å dra til bordeller når de ble tilkalt. Historiker Bente Kopperdal viser til at ca 40 % av kvinnene debutterte mellom 20 og 25 år, og var innom bruket til tre år for å legge seg opp penger før de for eksempel giftet seg. <http://www.vg.no/pub/skrivervennlig.hbs?artid=102041>

Telefonavlytting for å ta halliker

Politiet håper på at justisdepartementet åpner for bruk av metoder som telefonavlytting, spaning og skjult ransaking i halliksaker. Dette er metoder som er tillatt i saker der strafferammen er på over ti år, jf Handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Politiet hevder at strafferammen for halliksaker er for lav til å bruke utradisjonelle metoder, og at det vanskeliggjør kampen mot kvinnehandel. I følge statssekretær Rita Sletner er dette en politifaglig vurdering, og justisdepartementet har gjort det klart overfor politiet at de kan ta i bruk utradisjonelle metoder når de mener at det kan dreie seg om mer enn hallikvirksomhet. <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article1413388.ece>

Lite samarbeidsvillig ofre

Oslo-politiet frustreres over lite samarbeidsvillige trafficking ofre. I følge Øyvind Nordgarden ved aveling for organisert kriminalitet i Oslo politidistrikt, vil ikke kvinnene konkretisere bakmenns rolle utover at han er en hjelper og skaffer dem bolig. Dette skaper problemer for bevisførselen, og av 25 saker vil trolig bare et par havne i retten med tiltale om hallikvirksomhet. Nordgarden mener at 45 dager betenkningstid ikke virker forlokkende, og at kvinnene fryser av tilbudet. Så langt har bare to kvinner takket ja, men de trakk seg før de hadde avgitt forklaring. Politiets materiale gir dermed ingen grunnlag for å hevde at det foregår trafficking virksomhet til Norge. I følge Nordgarden bør kanskje andre enn politietatens identifisere ofrene. Liv Jessen ved Pro Sentret i Oslo støtter dette, og hevder at kvinnene ikke stoler på politiet. <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/oslo/article1032145.ece?service=print>

Erstatning for tapt arbeidsfortjeneste
En kvinne som jobber i prostitusjon fikk av Stavanger tingrett tilkjent erstatning for tapt arbeidsfortjeneste etter at hun var utsatt for vold fra en kunde. Skadene var omfattende og førte til tre måneders sykemelding, og retten kom skjønnmessig til at tapt arbeidsfortjeneste i de tre månedene var på 30 000 kroner.
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks.article999258.ece?server=print>

Utlandske voldsofre - billigere for staten?

To baltiske kvinner som jobber i prostitusjon i Norge fikk ikke medhold i kravet på tapt arbeidsfortjeneste av Oslo tingrett etter at de ble brutalt voldtatt og ranet av en nordmann. I følge Oslo tingrett er ikke prostitusjonsvirksomhet erstatningsrettslig beskyttet, men de to baltiske kvinnene ble tilkjent erstatning på til sammen 190. 000 kroner for voldsovergrepene. Retten la da kostnadsnivået i hjemlandet til grunn for erstatningsbeløpet, som er lavere enn nordmenn ville ha fått i en lignende situasjon.
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/04/19/429235.html>

Uønsket av LO

Mens sexarbeidere i andre land har blitt invitert inn i varmen av fagorganisasjoner, finner ikke LO nødvendig å lytte til prostituertes stemme. LO arrangerte i april et seminar der kriminaliseringsforslaget skulle behandles og formidlet en den settingen at Gitte, leder for Nettverk mot kriminalisering, å delta på seminaret. Avvisningen av Gitte førte til hissige protester fra Inga Marthe Thorkildsen, SV, og Karita Bekkemellem Orheim, AP, som pekte på at LO burde lytte til kvinner som jobber i prostitusjon og deres erfaringer i debatten om kriminalisering. De respektive partiene har vedtatt at de ikke vil jobbe for kriminalisering av prostitusjon. LO sekretær og ansvarlig for likestillingsarbeidet i fagorganisasjonen, Rita Lekang, uttalte at prostituerte ikke passet inn i deres konsept og at de bestemte selv hvem som skal ha tilgang til deres arrangement.
<http://www.dagsavisen.no>

Kloke representanter fordummer kriminaliseringsdebatten ?

I Klassekampens leder, 22. april 2005, hevdes det at kunnskapsrike og flinke talspersoner fra prostitusjonsmiljøer fører til en stakkarsliggjøring av alle prostituerte og fordumming av kriminaliseringsdebatten i Norge. Årsaken er at Gitte, leder for Nettverk mot kriminalisering, har fått rollen som ekspert på feltet. I følge lederen angår prostitusjon oss alle kriminaliseringsdebatten kan derfor ikke utelukkende fokusere på konsekvenser for prostituerte, virkemidler som er fornuftig og forsvarlig for å nå det samfunnet vi ønsker oss. Noe mindre fordummende er den danske eks-prostituerte, Charlotte Odile Paulsen, som har hatt en sentral rolle i den danske kriminaliseringsdebatten. I følge lederen går hun inn for kriminalisering.
<http://www.klassekampen.no>

Småbarnsfedre må beskyttes mot trakassering fra prostituerte

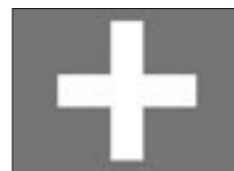
Arbeiderpartiets justispolitiker, Gunn Karin Gjøl, fortviler over småbarns fedre som ikke kan kose seg på Karl Johan en sommerkveld uten å bli trakassert av åpenbare og pågående prostituerte. Gjøl viser til at trakassering er forbudt, og krever at politiet, Oslo kommune og Pro Sentret må få ryddet opp i dette. Gjøl er i likhet med politikere fra Høyre, KrF, Frp og SV i mot at det tilbys salg av seksuelle tjenester på Karl Johan, mens Unge Venstre forslår soner og egne bygninger for de prostituerte.
<http://www.vg.no/pub/skrivervennlig.hbs?artid=27556>

Menn lures til kjøp av seksuelle tjenester

I Bergen har utenlandske kvinners manglende respekt for at prostituerte bør holde seg til avgrensede områder av byen skapt bekymring for at menn lures til å kjøpe sex. I følge Bergens Tidende er det mange menn, som aldri ville vurdert å kjøpe ut på Strandkaien for å kjøpe sex, som lar seg lure når de får tilbudet på utesteder i byen. Utenlandske kvinners pågående promotering av sex salg skaper også forvirring for bergenske menn.
<http://www.bt.no/>

Test av ny aidsmedisin på fattige lands prostituerte
Myndighetene i Kamerun har avsluttet uttesting av ny aidsmedisin, produsert av et amerikansk selskap, på hovedstadens prostituerte. En gruppe fikk medisinen Viread, mens en annen fikk placebo. Forsøket gikk ut på å finne ut om placebo-gruppen var mer utsatt for å bli smittet enn gruppen som fikk medisinen. Frykten for at deltakerne ville ha mer ubeskyttet sex i prøveperioden som startet i 2003 fikk myndighetene til å avslutte testen. I følge landets helseminister var testpersonene ikke garantert medisinsk behandling og oppfølging dersom de ble smittet av hiv. Mange er kritiske til at rike land tester ut sine preparater i fattige land.
<http://www.dagsavisen.no/utenriks/article1446874.ece>

Bordell på tvangsauksjon

Zürichs mest kjente og første offisielle bordell "Petite Fleur" går under hammeren fordi eieren skylder Credit Suisse Group-banken 3.6 millioner sveitsiske franc. "Petite Fleur" startet i 1998 og kvinner fra 30 forskjellige land hadde bordellet som arbeidsplass.
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/03/17/426495.html>

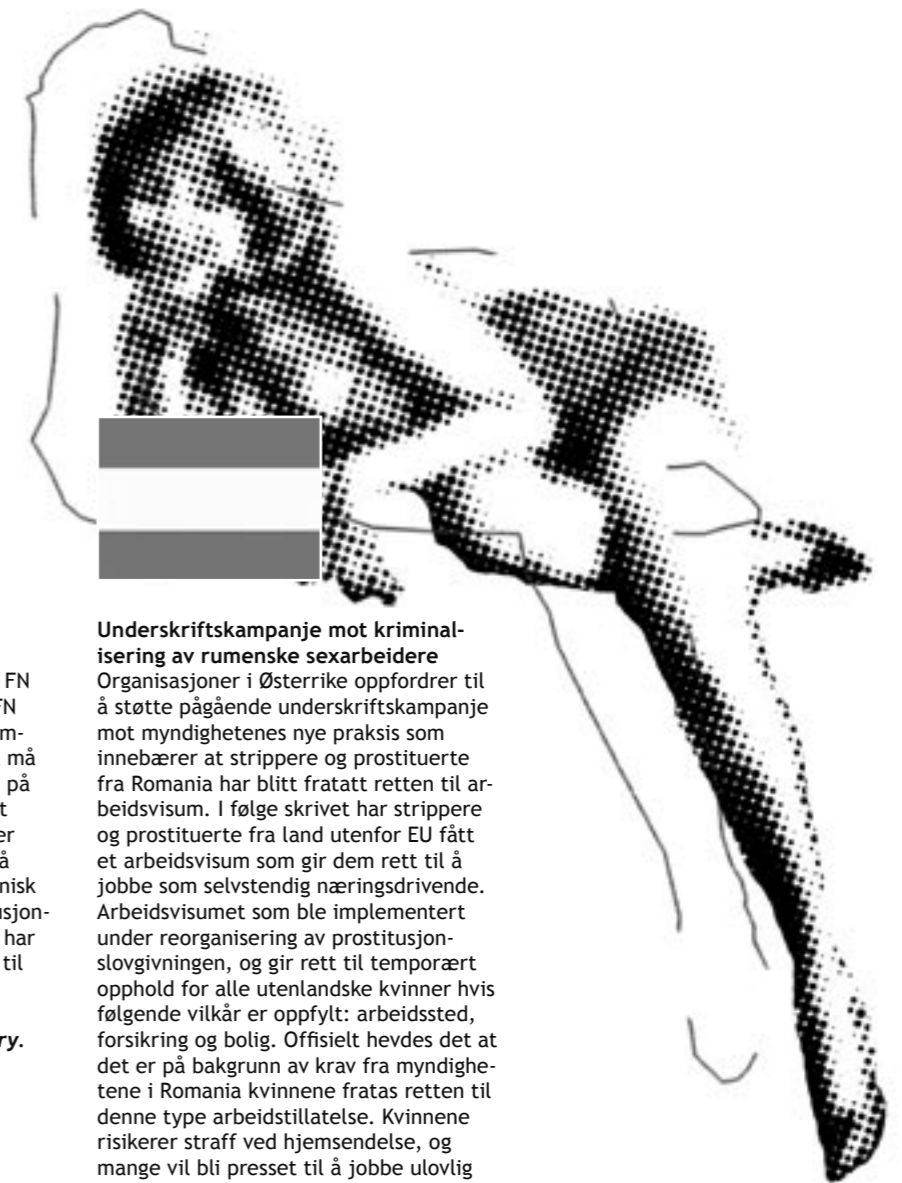
Italiensk prostitusjonslovgivning bryter FN konvensjon

Jamaicas og Ungarns representant i FN komiteen som overvåker brudd på FN konvensjon for eliminering av diskriminering mot kvinner, krever at Italia må endre loven som forbyr prostitusjon på offentlige steder. Kravet er fremmet med basis i at forbudet diskriminerer kvinnelige migranter, og at dette må ses som diskriminering basert på etnisk tilhørighet og rase uttrykt i prostitusjonslovgivningen. Kvinnelige migranter har nemlig ikke de samme mulighetene til å jobbe fra private lokaler som italienske kvinner.
<http://cwnews.com/news/viewstory.cfm?recnum=34931>

Nektes arbeidsledighetstrygd

I følge den engelske avisen The Telegraph kan tyske myndigheter nekte arbeidsledige kvinner A-trygd hvis de nekter å jobbe på bordell. Siden legalisering av bordeller i Tyskland har denne typen arbeid vært et unntak fra resten av arbeidsmarkedet, mens det i dag åpnes for at kvinner under 55 år som nekter å jobbe på bordell, kan fratras retten til arbeidsledighetstrygd.
www.telegraph.co.uk

Underskriftskampanje mot kriminalisering av rumenske sexarbeidere

Organisasjoner i Østerrike oppfordrer til å støtte pågående underskriftskampanje mot myndighetenes nye praksis som innebærer at strippere og prostituerte fra Romania har blitt fratatt retten til arbeidsvisum. I følge skrevet har strippere og prostituerte fra land utenfor EU fått et arbeidsvisum som gir dem rett til å jobbe som selvstendig næringsdrivende. Arbeidsvisumet som ble implementert under reorganisering av prostitusjonslovgivningen, og gir rett til temporært opphold for alle utenlandske kvinner hvis følgende vilkår er oppfylt: arbeidssted, forsikring og bolig. Offisielt hevdes det at det er på bakgrunn av krav fra myndighetene i Romania kvinnene fratras retten til denne type arbeidstillatelse. Kvinnene risikerer straff ved hjemsendelse, og mange vil bli presset til å jobbe ulovlig med de konsekvensene det kan medføre i forhold til helse og utsatthet for utnyttelse.
<http://no-racism.net/article/1213/>

BERGEN KOMMUNE
UTEKONTAKTEN I BERGEN

KAIA-TEAMET

Driver oppsøkende arbeid
i gateprostitusjonsmiljøet i Bergen.

Vi har en Varmestue på strøket i Bergen, i Strandgaten 224.
Den er åpen tirsdager, onsdager og torsdager fra kl. 20 00 – 23. 00.
Vi tilbyr råd og veiledning i forhold til sosiale- og helsemessige problemstillinger.
Vi kan tilby enkel sårstell og vaksinasjon.
Det er gratis tilgang på kondomer, glidemiddel og rent brukerutstyr.

- Teamet står også til tjeneste på dagtid. Da har vi besøksadresse i Utekontakten sine lokaler i Strømgaten 10, like ved Bergen Bystasjon.

**Ønsker du kontakt kan vi treffes på telefon 55 56 86 00,
eventuelt mobilnummer 41 51 90 57/90 69 36 77**

NATTHJEMMET

Trenger du et sted å sove?
Har du barn som ikke bor sammen med deg?
Ta kontakt med oss!

Natthjemmet er et akutt/krise overnattingstilbud til kvinner med tilhørighet i rus- og prostitusjonsmiljøet. Natthjemmet har som målsetting å bidra til at kvinner får større kontroll over egne liv. Natthjemmet er åpent hver natt fra 2200-1000.
Telefon: 23 19 60 00

Nattergalen er et permanent boligtilbud til kvinner som ikke gis plass i de ordinære omsorgs- og boligtilbudene i Oslo. Telefon: 22 35 56 37

Myrsnipa er møtested for foreldre og barn. Prosjektet startet i 2002. Målgruppen er foreldre som har barn under barnevernets omsorg, men som ikke har noe sted å være for å gjennomføre samværsretten. Myrsnipa har samme adresse som Natthjemmet. Telefon: 23 19 60 00/99 54 73 73

ProSentret

Et sosialt hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring

Vi tilbyr hjelp, råd og veiledning i forhold til helse og sosiale, økonomiske og juridiske problemer. Du kan være anonym ved henvendelse til oss. Alle på Pro Sentret har taushetsplikt. Alle våre tjenester er gratis

På Pro Sentret kan du være åpen om prostitusjonen. Vi har arbeidet i tjue år med disse spørsmålene. I din kontakt med oss er det du som setter dagsordenen og bestemmer hva du ønsker vi skal bidra med. Du kan drøfte problemer eller spørsmål med oss uansett hvor du er i forhold til prostitusjonen:

- om du er aktiv og ikke ønsker å slutte
- om du er ute av prostitusjonen
- om du ønsker hjelp og råd til å komme ut av prostitusjonen.

Sosiale tilbud

- Vi kan gi råd og veiledning i forbindelse med alle former for sosiale problemer, for eksempel i forhold til familie, økonomi, rus og arbeidsforhold.
- Vi kan bistå deg i kontakt med andre offentlige instanser.
- Vi har en varmistue med tilbud til kvinner med rus- og prostitusjonsproblematikk. Varmestua tilbyr mat, omsorg og oppfølging.

Helsetilbud

- Vi har sykepleier til stede daglig. Mandag, onsdag og fredag 11.30 til 15.00, tirsdag og torsdag 11.30 til 20.00. Legevisitt hver torsdag kl. 17.00 til 19.30.
- Vi har tilbud om gynekologisk undersøkelse annenhver tirsdag 17.00 til 19.30. Tilbudet er gratis, og det er bare kvinner som jobber i prosjektet. Ring oss for informasjon om datoer.
- Vi deler ut gratis kondomer og glidemiddel.
- Vi kan komme på hjemmebesøk eller til institutter og leiligheter sammen med en sykepleier.
- Vi tilbyr gratis vaksinasjon mot hepatitt A og B, kondomer og glidemiddel.
- Vi gir råd om helse, men også omkring andre spørsmål. Om du ønsker besøk til stedet du jobber, ring oss for avtale.

Prosentret er et kompetansesenter

Kompetansearbeidet vårt er nært knyttet til det hjelpearbeidet vi yter kvinner og menn med prostitusjonserfaring.

Det er gjennom vår rolle som sosialt hjelpetiltak at vi får kunnskap om aktørene i markedet, og dermed også kunnskap om hvilke behov de ulike gruppene har og hvordan effektive tiltak best kan utarbeides.

Vi skal samle inn og spre kunnskap om prostitusjonsspørsmål til alle interesserte. Vi holder også kontakt med utenlandske fagmiljøer og hjelpetiltak for kvinner og menn i prostitusjonen.

Gjennom kontakten med prostitusjonsmiljøene får vi også viktig kunnskap om utviklingstrekk på markedet.

Åpningstidene våre er:
Mandag til fredag 08.00 til 15.30.
Tirsdag og torsdag: 08.00 til 20.00

Les mer om oss på www.prosentret.no
Adr: Tollbugt. 24, 0157 Oslo Tlf: 23 10 02 00 E-post: prosentret@bgo.oslo.kommune.no

PROSTITUSJON ER EN HANDLING, IKKE EN EGENSKAP

av Astrid Renland

Albertines eksplorerende Buy, buy love side har invitert forsker og statsviter Dag Stenvoll til å reflektere over kjøp og salg av seksuelle tjenester.

Det er ikke et ukjent tema for han. For i sitt arbeid har han gått i dybden av hvordan folkevalgte debatter rundt moralpolitiske kontroverser som prostitusjon har forløpet seg siden 1945 og frem til våre dager.

Og gjennom medieanalyse avdekket det norske samfunnets noe grumsete holdninger til kvinnene i grensekryssende prostitusjon. Til daglig Dag Stenvoll på Rokkansenteret, Universitetet i Bergen.

BUY, BUY LOVE

Hva assosierer du med begrepet prostitusjon?

- Et marginalt fenomen som får mye mer oppmerksomhet enn det fortjener.

Må sex nødvendigvis være knyttet til kjærlighet?

- Nei, like lite som kjærlighet nødvendigvis må være knyttet til sex. Et annet og mer radikalt spørsmål, som melder seg i forbindelse med prostitusjon, er om sex nødvendigvis må være knyttet til begjær. I realiteten er det jo ikke slik, og jeg ser heller ingen grunn til å si at det nødvendigvis bør være det. I det hele tatt er jeg skeptisk til bastante uttalelser om hva sex bør være.

Bør tilgang på sex være en menneskerett?

- Nei, ikke hvis man med det mener en positiv rettighet som staten skal sikre. Men det er vel mer aktuelt å spørre om visse måter å ha sex på, eller visse måter å benytte kroppen sin på, skal kunne forbys.

Har kjøp av sex en funksjon utover det rent seksuelle?

- Seksuell tilfredsstillelse er det viktigste for kunder flest, selv om det også finnes andre motiver for å

kjøpe sex. På strukturelt nivå vil prostitusjonens funksjoner variere mellom samfunn og arenaer, det er ikke snakk om et ensartet fenomen.

Hvordan ville du forholdt deg til massasjeinstitutt i nabolaget?

- Jeg tror at jeg ville hatt et avslappet forhold til det, og sikkert både moret og gremmet meg over reaksjonene fra naboene mine i forstads-Bergen.

Ville legalisering av bordeller ført til at flere menn kjøper seksuelle tjenester?

- Det kan godt hende, men jeg mener det er mye viktigere å vurdere legalisering og andre politiske strategier ut fra hvilken effekt de har på forholdene prostitusjon foregår under, spesielt med hensyn til sexarbeideres liv og rettigheter, enn ut fra om de fører til noen færre eller flere kunder.

Tror du at en profesjonell sexselger kan ha det sjelelig bra med seg selv?

- Selvfølgelig, og å hevde noe annet er en sykkeligjøring av de som selger sex. Ideen om at alle eller de fleste tar skade av å selge sex er faktisk feil, og innebærer en objektivering av selgeren. Hun (eller

han) reduseres til sin kropp og sine kroppsåpninger, hun selger "seg selv", noe som jo må være skadelig! Når det er sagt, så strever mange selgere av seksuelle tjenester med det sterke stigmaet rundt aktiviteten, som i de fleste sammenhenger krever hemmelighet - også overfor venner, familie og kanskje til og med partner.

Er det tabu for menn å snakke om kjøp og salg av seksuelle tjenester?

- Det foregår en del vitsing rundt temaet, men å snakke seriøst om det, iallfall om eventuelle egne erfaringer, er tabu. Det finnes så vidt jeg vet ingen respektable heterofile menn som i norsk offentlighet har bekjent at de har kjøpt sex, til tross for at forskning har vist at omtrent en av sju norske menn har gjort nettopp det minst en gang i livet. Er disse jevnt fordelt i befolkningen, sitter det for eksempel 13 såkalte horekunder på Stortinget. Jeg tror ikke det kan bli noen åpen, erfaringsbasert debatt blant menn om dette så lenge kjøp av sex regnes som kriminelt, sykt, perverst, kynisk og/eller stakkarslig.

Bør kjøp av seksuelle tjenester forbys?

- Nei. Om man er opptatt av å bekjempe prostitusjon, er ikke dette et egnet virkemiddel.

NYE TIDER, GAMLE BEKYMRINGER

av Astrid Renland og May-Len Skilbrei

Prostitusjonsmarkedene over hele landet har endret seg dramatisk de siste årene. Den største endringen er at andelen utenlandske kvinner som selger sex har økt, mens andelen norske kvinner har sunket. Veksten i utenlandske kvinner i prostitusjonen har vakt stor bekymring. Mediedekning av utviklingen på prostitusjonsmarkedene har først og fremst handlet om kvinnenes situasjon. Den siste tidens bekymring rundt den utenlandske prostitusjonen har et litt annet innhold: Problemet er ikke hvordan kvinnenes situasjon er, men hvordan de oppfører seg og hvor de befinner seg. Saken er at utenlandske kvinner, særlig fra Nigeria, har begynt å skaffe seg kunder på den nederste delen av Karl Johan, og dette har ikke vært populært. Tilsynelatende har offerperspektivet blitt erstattet av moralsk forargelse.

I lederen i VG 30.04 kunne vi under overskriften "Uverdige" lese: "Vi kan selvfølgelig ikke ha det slik i hovedstadens nystriglede paradegate". Jeg vet ikke om det verste er at det foregår i paradegaten eller at vi i anledning 100-årsjubileumet for unionsoppløsningen helst skulle hatt et striglet sentrum, det er uansett ikke bare det at kvinnene jobber på Karl Johan som er problemet. Videre heter det: "Vi kan ikke ha det slik at folk ikke kan få gå i fred på vår hovedgate for aggressivt sexsalg. Mange gir uttrykk for at de føler det svært ubehagelig og provoserende å bli forfulgt av disse kvinnene, som opererer i et stort antall". Flere har reagert på aggressiviteten i tilbydningen av sex. Gunn Karin Gjøl, justispolitiker i AP, sa til VG 28. april: "Småbarnsfedre - og andre menn - som er ute for å kose seg på Karl Johan en sommerkveld, skal ikke bli utsatt for prostituerte som tilbyr sex. Trakassering er forbudt". Prostituerte kvinner har altså gått fra å være noen man er bekymret for til noen man frykter å bli forfulgt og trakassert av. Mon

tro om Gjøl ikke mener at kvinnene kan korrumpere familiefedre og derigjennom familiene deres? Nå må vi også huske at noen av disse familiefedrene og andre menn tar imot det som blir tilbudt og regner det som en del av kosen ved å være i sentrum en sommerkveld, ellers hadde ikke kvinnene giddet å gå der. Dessuten har den nederste delen av Karl Johan aldri har vært helt striglet.

I Bergens Tidende blir tilsvarende bekymring formidlet. 10. mai i år kunne vi lese at nigerianske prostituerte har beveget seg bort fra Strandkaia, som er det etablerte prostitusjonsstrøket i Bergen, til Torgallmenningen. Videre ble det fortalt: "BT har den siste tiden fått tips om at de afrikanske prostituerte opererer på flere av byens utesteder. De er unge, pene og ikke ruset. - Mange menn som aldri ville vurdert å kjøre ut på Strandkaia for å kjøpe sex lar seg lure når settingen blir en helt annen inne på et utested. De treffer en helt ny kundegruppe, sier en kilde." Legg merke til hvordan menn her blir framstilt som ofre fordi de uforvarende kommer i kontakt med prostituerte. Det brer altså om seg: prostituerte kvinner som ikke vil holde seg på anviste plasser smusser til settinger som vi gjerne ville beholdt "rene".

Hva er det som står på spill når vi finner det så støtende at prostituerte kvinner fra Nigeria befinner seg utenfor de tradisjonelle prostitusjonsstrøkene? Et veldig viktig element er synlighet: kvinnene har mørk hud, jobber i paradegater og tilbyr sex i dagslys. Den viktigste innvendingen er likevel måten kvinnene nærmer seg mulige kunder på. I BT 10. mai heter det: "De afrikanske prostituerte kontakter menn på en måte mange oppfatter som svært pågående. - Det blir veldig synlig når det plutselig dukker opp

en gruppe kvinner som er offensive og skiller seg ut ved å ha mørk hud. Det er lett å stigmatisere denne gruppen, men deres væremåte skyldes deres kultur. De er vant til andre måter å kommunisere på”.

At prostituerte kvinner befinner seg på feil steder og oppfører seg på feil måter er ikke en ny bekymring. Det har til og med vært forbudt for prostituerte å oppholde seg på Karl Johan i det hele tatt. Etnolog Kari Telste har skrevet om kontroverser rundt bruk av det offentlige rom i Kristiania fra 1880 til 1920. Kampen sto om Karl Johan og beskyldningen var at ”gatepikers” tilstedeværelse ødela for anstendige mennesker. Telste kan fortelle at gatepikene hadde rykte på seg for å være innpåsletne, menn fikk rett og slett ikke gå i fred. Norske prostituerte kvinner har altså hatt det samme stempelen på seg som de nigerianske har nå: at de ved å være pågående og synlige ødelegger for andre. Kanskje det ikke skyldes nigerianske kvinners kultur at de hoier etter menn på gata, men deres situasjon? Vi ser dessuten i mange land at prostituerte kvinner er pågående i kontakten med mulige kunder, det kan hende at det er de rusede etnisk norske kvinnene i prostitusjonen med elendig helse som er atypiske i så måte, ikke de nigerianske.

På den ene siden er det altså kanskje pågåenheten som er det største problemet med kvinnenes tilstedeværelse i Karl Johan. Men Telste viser også hvordan fare for å bli blandet sammen med prostituerte gjorde det vanskeligere for andre kvinner å ferdes på Karl Johan. I perioden Telste beskriver begynte middelklassekvinnene å gjøre bruk av byen på nye måter med synlig tilstedeværelse på promenader og kafébesøk. Og Telste spør seg om ikke de prostituerte kvinnene, altså arbeiderklassekvinnene, måtte holdes unna Karl Johan for at byen skulle bli tilgjengelig for borgerskapets kvinner? Kan vi tenke oss at prostituerte utgjør en fare i dag på samme måte; at noen kvinners seksuelle tilgjengelighet for penger ødelegger andre kvinners mulighet til å være frie? Dette blir i hvert fall påstått, blant annet av tidligere likestillingsdirektør Mona Larsen-Asp som sa i VG 7. oktober 2002: ”Vi har en visjon om et samfunn der menn og kvinner er likestilt, der kvinner ikke utsettes for diskriminering, vold eller seksuelt misbruk. Det er umulig å oppnå et slikt samfunn dersom unge jenters seksualitet kan kjøpes (...) Vi ønsker et samfunn der både kvinner og menn kan gå på bar og hygge seg uten å bli oppfattet verken som horekunder eller som prostituerte”. Prostitusjonen forbindes som oftest med kvinnelige prostituerte, og da blir det altså dem står altså i veien for Utopia.

Det er en tung bær å bære for kvinnene i prostitusjonen, enten de er fra Nigeria eller Norge.

Her kan det altså være mange og ulike begrunnelser for at nigerianske prostituerte kvinner burde holde seg borte fra Karl Johan. Ideen om et rent sentrum brer om seg. Vi så noen av de samme tendensene i fjor da man også gikk løs på prostitusjonen i det tradisjonelle prostitusjonsstrøket i Oslo gjennom å stenge av for gjennomfart i Kvadraturen på dagtid. Prostitusjonstrafikk på kvelden er altså greit, men ikke i dagslys. Så har vi den mye omtalte Plataksjonen hvor man nektet rusbrukere sitt tilholdssted ved Toto-bua. Rusbrukerne befinner seg nå lenger inne på Strøket, særlig i Skippergata, der kommunepolitikere og andre tilsynelatende helst vil ha alle som ikke tar seg godt ut for det lokale næringslivet og turistnæringen. Det ble sagt om Plata at det var uverdige med et synlig narkomiljø, akkurat som det nå blir sagt at det er uverdige med synlig prostitusjon på Karl Johan. Det er kanskje flaut for politikere som har hatt makt til å gjøre noe med situasjonen at fenomenene består eller forverres, men det er situasjonen som i så fall er uverdige, ikke at vi andre ser det.

Sosialarbeidere i begge byene støtter politiet og den offentlige forargelsen, og anbefaler kvinnene å holde seg i de etablerte prostitusjonsstrøkene; altså der de hører hjemme. Lederen for Omsorgsbasen for kvinner i Bergen, Gunvor Hernes Leonsen, sier: ”Vi må prøve å få de prostituerte til å forstå at det ikke er ok med prostitusjon alle steder. Vi vil be dem holde seg til det etablerte strøket. Åpenlys prostitusjon midt i byen er åpenbart til offentlig sjananse. Det er best for alle parter om prostitusjonen begrenses til ett område”. Det blir mer debatt om prostitusjon som foregår synlig, på godt og vondt, men hvis vi skal begynne å soneanvise prostitusjon og så å si forby det utenfor sonene som i en del andre europeiske land, vil vi gjerne ha en offentlig debatt først, ikke en allianse mellom politikere, politiet og sosialarbeidere for å rydde Karl Johan til all festivitaten i mai og juni.

Hvis du trenger noen å snakke med om ting du opplever på jobb,
eller du ønsker å få tilsendt Albertine gratis, ring 21 98 52 71.